Universitatea de Stat din Moldova
Facultatea de Istorie şi Filosofie
Centrul de Excelenţă Didactico-Academic Studenţesc

BREVIARIVM

LUCRĂRILE STUDENŢILOR FACULTĂŢII DE ISTORIE ŞI FILOSOFIE

Nr. 3

Chişinău, 2018

CZU 082:378.4(478-25)
B 82

Comitetul de redacţie:
Ion GUMENÂI, dr. hab, conf. univ.
Anatol PETRENCU, dr. hab., prof. univ.
Valentin TOMULEŢ, dr. hab., prof. univ.
Eudochia SAHARNEANU, dr. hab., prof. univ.
Alexandru LUPUŞOR, lector univ.
Cătălina PLINSCHI, studentă

Coordonator de volum: *Sergiu MATVEEV, dr., conf. univ.*

Redactare: *Antonina DEMBIŢCHI*

Descrierea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii

Breviarium : Lucrările studenţilor Facultăţii de Istorie şi Filosofie / Univ. de Stat din Moldova, Fac. de Istorie şi Filosofie, Centrul de Excelenţă Didactico-Academic Studenţesc ; coord.: Sergiu Matveev ; com. de red.: Ion Gumenâi [et al.]. – Chişinău : CEP USM, 2019 – . – ISBN 978-9975-71-761-8.

Nr 3. – 2019. – 68 p. : tab. – Bibliogr. la sfârşitul art. – Referinţele bibliogr. în subsol. – 50 ex. – ISBN 978-9975-142-87-8.

Responsabilitatea asupra conţinutului
rezumatelor revine autorilor şi conducătorilor ştiinţifici.

Versiunea electronică poate fi consultată pe site-ul:
www.istorie.usm.md

ISBN 978-9975-142-87-8 © Facultatea de Istorie şi Filosofie, 2018

ARGUMENTUM

Un istoric este un spirit de tradiţie, pentru că nici omul simplu, nici geniul nu poate crea fără tradiţie. Întrunirea Sesiunii de Comunicări Ştiinţifice Studenţeşti la ediţia a XXIV-a în acest an şi publicarea unui nou volum *BREVIARIUM*, demonstrează încă o dată forţa cutumelor Facultăţii de Istorie şi Filosofie, cât şi tăria alianţei studenţilor în săvârşirea unor lucruri mari, importante şi însufleţitoare, care nu cer mai mult decât voinţa de a fi şi a rămâne uniţi.

Cercetarea ştiinţifică studenţească a fost şi rămâne una din prerogativele cele mai importante ale Facultăţii. Aceasta se reflectă atât în publicaţiile anuale, cât şi în întrunirile sistematice ale studenţilor la Seminarele ştiinţifice: de Arheologie şi Istorie Antică, de Istorie Medievală şi Modernă, de Istorie Contemporană, în cadrul cărora studenţii împreună cu cadrele didactice poartă discuţii constructive, deschid polemici pe marginea subiectelor istorice şi descoperă aspecte inedite ale trecutului.

Fiecare comunicare studenţească are propria individualitate, e rezultatul unei armonii interpretabile între trecut şi viitor, întruchipează o tradiţie unică, are o poveste de spus, care e numai şi numai a ei, şi e menită să conţină o inteligenţă proprie. Fiecare student este un explorator ce poate descoperi ţărmuri noi ale istoriei, tocmai de acesta se pune accentul pe fiecare şi roadele cercetării se pot culege din belşug în fiecare an. Acest volum cuprinde scrierile studenţilor care cunosc istoria, eroii şi tradiţia, ceea ce îi face mai sociabili, mai altruişti, mai iubitori de viaţă şi de om.

Prin ceea ce facem, putem afirma cu siguranţă că realizăm scopul principal al educaţiei – pregătirea unor cetăţeni conştienţi pentru un viitor de succes. Experienţa cercetării de azi, ne va aduce mâine alţi demnitari, persoane demne şi care duc faima ***Universităţii***, pe lângă altele sute care deja au absolvit şi ne confirmă numele.

Decanul Facultăţii de Istorie şi Filosofie,
conf. univ., dr. Sergiu MATVEEV

SCLAVIA EGIPTEANĂ ÎN EPOCA REGATULUI MIJLOCIU

Mihaela GÎRLEA

Pe parcursul evoluţiei sale, civilizaţia egipteană a fost influenţată de un şir de factori şi evenimente care, la rândul lor, s-au reflectat asupra vieţii sociale. Astfel are loc o delimitare a populaţiei, evidenţiindu-se trei categorii principale. Clasa dominantă - cuprindea proprietarii marilor gospodării, a atelierelor sau a unor diverse averi. Pe treapta de mijloc - se aflau micii producători, fermierii sau meşteşugarii – cei care-şi asigurau existenţa prin propria muncă. A treia categorie - cuprindea populaţia dependentă, înregistrată în vechile inscripţii ale Egiptului din epoca Regatului Mijlociu ca *hmw* (hem) *bak* sau *mret* , în traducere fiind ,,slujitori" sau ,,sclavi". Această diversitate până în prezent este discutată între istorici şi politologi, deoarece termenii care caracterizează relaţiile sclavagiste din perioada respectivă, pot fi uşor confundaţi. De aceea, este important să diferenţiem sclavul *hem* de sclavul *bak*, mai ales că ambele tipuri erau dependente de o persoană fizică.

Relaţiile sociale în perioada Regatului Mijlociu se caracterizează printr-o creştere considerabilă a numărului de sclavi, ceea ce nu putem spune despre epoca anterioară. Proveniţi din războaie, marea lor majoritate erau donaţi templelor şi încadraţi la muncă în câmp, dintre care o bună parte deveneau arendaşi dependenţi. În comparaţie cu sclavii din perioada Regatului Mijlociu, în Regatul Nou situaţia acestora era diferită, partea principală a producătorilor devenind mai liberă. În papirusul de la Wilbur, se aminteşte despre o categorie de sclavi care deţineau pământuri bisericeşti. În special a fost preocupat de această problemă Isidor Mendeleevici Lurie, care subliniază faptul că aceştia cu nimic nu se deosebeau de oamenii liberi. Ambele categorii deţineau pământ în egală măsură, de unde rezultă că la acest capitol aveau aceleaşi drepturi şi libertăţi, inclusiv dreptul de moştenire. Conform Stelei din Cairo, redactată de Abd M. Bakir, sclavii îşi puteau vinde pământul propriilor stăpâni, motivând acest lucru printr-o sărăcie excesivă. De aici putem constata că proprietarul deţinea doar sclavul, nu şi pământul acestuia.

Piaţa sclavagistă din perioada Regatului Mijlociu era locul unde se putea face rost nu doar de sclavul *hem*, dar şi de sclavul *bak* care, în comparaţie cu primul, avea un preţ mult mai mare. Procurarea acestuia era un eveniment important pentru proprietar deoarece era considerat un element de prestigiu. În baza unor inscripţii antice, a fost stabilit cel mai vechi preţ al unui sclav de tipul *bak* cunoscut în istoria Egiptului (sfârşitul dinastiei XII), care constituia 28 de unităţi Au, echivalent cu cca. 210 gr.

În viziunea proprietarului, aceştia erau de mare valoare (fiind puşi la orice muncă) ceea ce nu-i este caracteristic sclavului de tip *hem* căruia des i se atribuie epitetul regal. De aici şi apare întrebarea: de ce erau numiţi ,,sclavi regali"?

Întâi de toate, trebuie să pornim de la faptul că acestora, din adolescenţă, li se atribuia o profesie indiferent de preferinţele lor. Lucrul dat se efectua când rândurile armatei egiptene erau completate cu soldaţi noi, fiind selectaţi doar tinerii sănătoşi şi rezistenţi fizic. Restul, primeau un ,,îndemn profesional" din partea administraţiei regale, inclusiv cei care urmau să devină sclavi particulari, acest lucru, deseori fiind îndeplinit la dorinţa stăpânului. Dacă sclavul *bak* nu avea o specializare concretă, atunci cel de tip *hem*, în limitele profesiei sale, muncea în câmp sau în casele nobililor. Slujitorii din câmp, numiţi *ahut*, în traducere ,,agricultori", erau persoanele lipsite de resurse de producţie (pământ şi animale) precum şi de dreptul de recoltă, de aceea, pentru propria existenţă, foloseau cereale din depozitele stăpânului. Într-o situaţie similară se aflau şi păstorii, cărora li se interzicea consumarea produselor din urma propriei munci.

La fel de intensiv, munca sclavilor era folosită şi în treburile casnice. Această profesie, iar la egipteni se socotea „profesie", era universală. Aici pot fi enumeraţi ,însoţitorii, învăţătorii de scrisori, grădinarii, brutarii, berarii, cântăreţii sau dansatorii (cei din urmă fiind lăsaţi să muncească prin ţară, pentru ca ulterior să ofere stăpânului o anumită sumă de bani).

Deşi fluxul sclavilor era destul de mare, cei din sfera privată erau încă foarte puţini, fapt generat de preţul impunător pentru perioada antică. În lucrarea lui Oleg D. Berlev, atestăm că preţul unei sclave se echivala cu preţul a 4-5 vaci, iar conform unor înscrieri antice, o sclavă a fost vândută cu 373 gr. De argint, unde un gram era egal cu 72 litri de cereale, iar 373 gr. făceau cât 25 tone de cereale. O altă relatare referitoare la preţurile sclavilor o întâlnim în una din publicaţiile lui Benjamin Gunn din anul 1929, bazată pe inscripţiile de pe o stelă a unui soldat din Teba, care, în urma unei acţiuni militare din Kuş ce durase 13 zile a obţinut o avere, pe care în mod normal o putea acumula în 6 ani de slujbă. Înscrierile arată că acesta a căpătat 3 bucăţi de pământ şi o sclavă pe care o cumpărase cu 26 de unităţi de aur, unde o unitate se echivala cu 15 gr., iar suma totală constituia 195 gr. de Au.

Deci, în perioada Regatului Mijlociu, situaţia sclavului varia în dependenţă de categoria la care se atribuia. Pentru a cunoaşte poziţia acestei mase exploatate, trebuie să analizăm cercetările asupra unor monumente, papirusuri sau inscripţii de epocă, datorită cărora, la moment, din punct de vedere terminologic, putem diferenţia sclavul regal de cel particular, cât şi condiţiile de existenţă a acestora.

Bibliografie:

Берлев, О. Д. *Общественные отношения в Египте эпохи Среднего Царства, Социальнный слой „царских hmw”*. Наука, Москва 1973.

Берлев, О. Д. *Трудовое население Египта в эпоху Среднего царства*. Москва 1972.

Стучевский, И.А. *Зависимое население древнего Египта*. Москва, 1966.

Берлев, О. Д. *Стоимость раба в Египте эпохи Среднего царства*. ВДИ, 1966, Nr.1.

Лурье, И.М. *Рабы – держатели храмовой земли*. ВДИ, 1955, Nr.1.

Recomandat
Andrei COROBCEAN, dr., lect. univ.

MĂRTURII PRIVIND PRELUCRAREA METALELOR LA TRACO-GEȚII DIN SPAȚIUL PRUTO-NISTREAN

Sergiu SERBINOV

În secolele VI-III a. Chr., spaţiul Pruto-Nistrean a fost populat de către triburile traco-getice, mărturie servind numeroasele fortificaţii, aşezări deschise şi necropole. Economia comunităţilor este bazată în special pe agricultură şi creşterea vitelor. Deopotrivă cu acestea, traco-geţii au practicat şi diferite meşteşuguri, cum ar fi: olăritul, prelucrarea osului şi a pietrei etc. Printre meşteşugurile practicate de traco-geţii din spaţiul Pruto-Nistrean, un loc aparte revine prelucrării metalelor, mărturie servind gama diversă a pieselor din fier şi metale colorate.

Până în momentul de faţă nu există un studiu special în care ar fi reflectată această îndeletnicire a traco-geţilor din spaţiul Pruto-Nistrean. Informaţii generale cu privire la practicarea metalurgiei se întâlnesc în mai multe lucrări de sinteză apărute în ultimele decenii. Printre lucrările dedicate prelucrării metalelor de către geţi, amintim articolul lui Al. Levinschi, care este dedicat acestei îndeletniciri, însă într-un sit luat aparte – Saharna „*La Revechin*”.

Pentru sec. VI-III a. Chr., despre metalurgia locală a fierului ne vorbesc numeroasele produse descoperite în centrele traco-getice, iar cel mai mult denotă acest fapt – zgura de fier, descoperită la Hansca „*Limbari*”, Hansca „*Lutărie*”, Trebujeni „*Potârca*”, precum şi frântura dintr-o lupă de fier cu greutatea de 0,205 g, descoperită în cetatea Saharna „*La Revechin*”.

Despre existenţa acestui meşteşug mărturisesc şi uneltele specifice, cum ar fi: cleştele şi desfundătorul de foale din fier, atestate în fortificaţia Saharna „*La Revechin*", dălţile de la Saharna Mare şi Saharna „*La Revechin*". Aceste unelte sunt prelucrate din fier, având o duritate şi rezistenţă la temperaturi mai mari decât alte metale cunoscute la acea etapă.

Prelucrarea bronzului şi a altor metale colorate este documentată prin creuzetele descoperite la Saharna Mare, Saharna „*La Revechin*", Isacovo, Butuceni, Măşcăuţi etc., prin lingura pentru turnatul metalelor, atestată în fortificaţia Saharna Mare, precum şi prin tiparul pentru turnat ace, recuperat din cetatea Trebujeni „*Potârca*". Un alt element ce ne redă mai veridic prelucrarea bronzului este lingoul-bară de bronz, descoperit în cetatea Saharna „*La Revechin"* şi *picăturile de bronz* lipite una de alta cu o greutate de 9,3 g, ce au fost descoperite în interiorul unei construcţii de la Saharna „*La Revechin*".

Descoperirile prezentate, dovedesc în mod incontestabil, existenţa meşterilor fierari şi bronzieri în arealul traco-getic din spaţiul Pruto-Nistrean. Însă, rămâne problematic spaţiul în care au activat aceşti meşteri – atelierele meşteşugăreşti. Până în momentul de faţă, prezenţa unor astfel de ateliere este presupusă în situl de la Saharna „*La Revechin*". Astfel, Al. Levinschi face o descriere a complexelor descoperite şi concluzionează că la rolul de ateliere pot pretinde două construcţii, în care ar fi putut activa aceşti meşteri. Este vorba de *construcţia nr. 4*, în care a fost descoperit un creuzet rebut şi o frântură de lupă de fier, *construcţia nr. 9*, în a cărei umplutură au fost descoperite fragmente de creuzet, bara-lingou de bronz şi piesa de tip desfundător de foale din fier. Semnificativ în acest sens este faptul că, în perimetrul acestor încăperi, sunt amplasate patru cuptoare cu boltă, care au în plan forma cifrei „8", cu canal de acces lung.

Plecând de la cele expuse supra, se poate considera că comunităţile traco-getice din spaţiul Pruto-Nistrean au practicat atât metalurgia fierului, cât şi cea a metalelor colorate. Totodată, numărul mic al atelierelor, cunoscute în prezent, este cauzat de cercetările limitate, ce au fost efectuate în cadrul aşezărilor şi fortificaţiilor traco-getice din acest spaţiu.

Bibliografie:

Arnăut, T. *Vestigii ale sec. VII-III a. Chr. în spaţiul de la răsărit de Carpaţi*. Chişinău, 2003.

Haheu, V. *Sisteme de fortificaţii traco-getice la est de Carpaţi*. Chişinău, 2008.

Levinschi, Al. *Mărturii privind prelucrarea metalelor la geţi în sec. VI-IV î.e.n.* În: *Tyragetia*, 2003, nr. XII, p. 45-54.

Niculiţă, I., Matveev, S., Potângă, E. *Cetatea traco-getică Potârca*. În: *Cercetări arheologice în aria nord-tracă*. Bucureşti, 1999, p. 279-343.
Niculiţă, I., Teodor S., Zanoci, A. *Butuceni. Monografie arheologică*. Bucureşti, 2002.
Niculiţă, I., Zanoci, A., Arnăut, T. *Habitatul din mileniul I a. Chr. în regiunea Nistrului Mijlociu: Siturile din zona Saharna*. Chişinău, 2008.
Niculiţă, I., Zanoci, A., Băţ, M. *Evoluţia habitatului din microzona Saharna în epoca fierului*. Chişinău, 2016.
Zanoci, A. *Fortificaţiile geto-dacice din spaţiul extracarpatic în secolele VII-III a. Chr*. Bucureşti, 1998.
Никулицэ, И.Т. *Геты IV-III вв. до н.э. в Днестровско-Карпатских землях*. Кишинёв, 1977.
Никулицэ, И.Т. *Северные фракийцы VI-I вв. до н.э*. Кишинев, 1987.

Recomandat
Aurel ZANOCI, dr., conf. univ.

CONCEPŢII PRIVIND RITUL INCINERAŢIEI ÎN PRACTICILE FUNERARE

Irina BRICEAG

Incineraţia reprezintă unul dintre riturile funerare şi constă în arderea defuncţilor, resturile arse urmând a fi depuse într-un vas special (urnă funerară) sau, pur şi simplu, îngropate. Acest rit a fost atestat încă din cele mai vechi timpuri ca fiind practicate de comunităţile umane, fiindu-i atribuit diverse semnificaţii de către arheologi sau antropologi.

Unii arheologi consideră datele ce denotă ritul inhumaţiei şi mumificaţiei ca fiind „superioare" incineraţiei. În anumite cazuri, incineraţia neagă viziunea unora despre ritualurile funerare care au precedat înmormântarea, cât şi asupra comunităţilor care au creat ritualul funerar.

Dovezile arheologice pot dezvălui informaţii pentru multe etape ale procesului de incinerare de la pregătirea corpului, arderea corpului, sortarea, selecţia şi tratarea cenuşii, îngroparea rămăşiţelor incinerate şi ridicarea monumentelor pentru morţi. Toate aceste acţiuni au o dimensiune spaţială, precum şi o dimensiune temporală: unele pot fi localizate în imediata apropiere unul de celălalt, în timp ce în alte contexte, fiecare etapă a ritualului de incineraţie poate avea localizări dedicate şi separate pentru fiecare activitate.

Totuşi, incinerarea nu este doar un proces ritual format din mai multe etape; tehnologia de incinerare poate varia considerabil atât în interiorul, cât şi între perioade şi situri. Incineraţia poate fi ritualul dominant al unei societăţi sau al unui grup sau poate fi un ritual realizat numai în circumstanţe excepţionale.

Katharina Rebay-Salisbury consideră incineraţia ca rit „legat de credinţele" comunităţii. Prin „credinţe", se are în vedere nu doar religia ca sens formal, ci şi credinţele asupra corpului, morţii şi asupra vieţii de după moarte. De exemplu, în epoca Bronzului, se atestă tranziţia de la inhumaţie la incineraţie, fapt dovedit prin descoperirea preponderentă a urnelor funerare, în detrimentul cazurilor de inhumaţie. Acest fapt este cauzat de apariţia noilor credinţe (în special religii, de exemplu urnele funerare nu sunt destinate doar pentru depozitarea resturilor incinerate, dar conţin şi unele proprietăţi ale corpului uman sau respectă proporţiile omului). Această schimbare mai este asociată şi cu creşterea excesivă a necropolelor şi cu reticenţa comunităţilor de a îngropa şi alte obiecte pe lângă defunct.

La începutul secolului XIX, cercetătorii explicau această tranziţie spre incineraţie ca un proces pentru facilitarea eliberării sufletului din corpul fizic, permiţând astfel sufletului să-şi continue existenţa după moarte, sub o altă formă. De exemplu, în poemele homerice se sugerează că, atunci când corpul este incinerat, sufletul e liber să intre în lumea lui Hades, iar în acest sens Norma Richardson susţine că grecii antici credeau că sufletul era eliberat din această lume mult mai rapid şi efectiv prin incineraţie.

Arthur Darby Nock şi Arnold Toynbee, în cercetarea riturilor şi ritualuri funerare din Roma Antică, consideră că alegerea de a incinera defunctul depindea de tradiţia familiei şi preferinţele individuale, şi mai puţin depindea de credinţe. De exemplu, se atestă practicarea paralelă a incineraţiei şi inhumaţiei în aceeaşi perioadă, şi chiar în aceleaşi spaţii în unele oraşe ca Roma, Alexandria, şi în alte oraşe, ceea ce denotă faptul că nu exista nici o diferenţă fundamentală între cele două rituri. Uneori, diferenţa depinde de o distincţie a rangului.

De asemenea, exista şi o combinaţie între cele două rituri, numit *os resectum,* care presupunea separarea unei părţi mici a corpului (de obicei, un deget) de defunctul incinerat, pentru a fi supus unei practici funerare separate. Această practică a fost interpretată de către Emma-Jayne Graham ca o parte semnificativă a ritualului funerar de purificare şi amintire pentru a asigura bunăstarea spirituală atât a comunităţii morţilor, cât şi cea a celor vii. În procesul acestor ritualuri, *os resectum* ar fi putut fi supus ulterior unei alte incinerări, deşi într-un foc mai mic, folosit pentru a purifica gospodăria decedatului.

În concluzie, ritului incinerației îi sunt atribuite o mulțime de semnificații de către arheologi sau antropologi. Nu putem face o comparație între nivelul veridicității lor, întrucât ele sunt bazate pe dovezi arheologice sau scrise (mai mult în cazul Romei și Greciei Antice) care diferă de la o comunitate umană la alta și, evident, de la o epocă la alta. Cert e că practicarea incinerației în comunitățile existente a. Chr. a fost influențată de credințele despre corp, de percepțiile asupra morții, de influența divinităților asupra comunității, cât și de diversitatea lor. Un rol important în formarea acestor opinii l-a avut și modul cum era practicată incinerația: ca rit principal (unic) sau ca parte a unui ritual funerar prelungit.

Bibliografie:

Derby Nock, A. *Cremation and Burial in the Roman Empire*. În: *The Harvard Theological Review*. vol.2, No.4.

Rebay-Salisbury, K. *Inhumation and Cremation: how burial practices are linked to beliefs*. În: *Embodied Knowledge: Historical Perspectives on Technology and Belief*. Oxford, 2012.

Williams, H. *Towards an Archaeology of Cremation*. În: *The Analysis of Burned Human Remains*. Londra, 2008.

Recomandat
Andrei COROBCEAN, dr., lect. univ.

PUBLIUS CORNELIUS SCIPIO AFRICANUS

Maria PORCESCU

În istoria sa, Roma Antică a avut o mulțime de personalități de vază care s-au impus prin cunoștințele și abilitățile lor de mari strategi, comandanți de armată, eroi AI acelor vremuri, care prin curajul și devotamentul lor au dus la făurirea unuia dintre cele mai mari state ale antichității.

Ținând cont de faptul că adorăm arta militară, am hotărât să vorbim despre un adevărat militar cu renume istoric mondial. Am găsit sub acest principiu persoana lui Publius Cornelius Scipio Africanus (235-183 a. Chr.). Strateg militar, diplomat iscusit și un adevărat iubitor al poporului roman, Spicio s-a remarcat prin talentul său de a convinge și a învinge, de a înconjura și a câștiga. El a fost personalitatea notorie care, deși a rămas în istorie ca mare erou al Romei, în zilele noastre puțini au auzit de el.

Publius Cornelius Scipio a fost general roman din cel de-al doilea război punic și om politic al Republicii Romane. El este cunoscut pentru

faptul că l-a învins pe Hannibal la Zama (19 octombrie 202 a. Chr.), ceea ce i-a adus porecla de Africanus sau Hannibalul roman. Această victorie l-a consacrat ca unul dintre cei mai mari conducători militari din istorie.

Prestigiul lui Scipio, considerat cel mai de seamă om de arme roman, de altfel singurul care reuşise să-l înfrângă pe Hannibal, al cărui geniu militar romanii nu încercaseră să-l conteste, era atât de mare, încât un eveniment militar şi politic, dacă nu egal în dimensiune cu războiul punic, cel puţin la fel de important cu acesta pe planul urmărilor: al doilea război macedonean (200-197 a. Chr.), care deschise Romei cealaltă jumătate a Mediteranei, cea orientală, trecu fără mare ecou la viaţa Romei. Nici victoria, epocală, a lui Titus Quictius Flamininus la Kynoskephalai (mai-iunie 197 a. Chr.) în faţa regelui macedonean Filip al V-lea, care marcă, în istoria militară, sfârşitul superiorităţii falangei şi începutul supremaţiei legiunii, nu reuşi să slăbească, nici pentru o clipă, ecoul victoriei de la Zama.

Despre el s-a menţionat de-a lungul istoriei că este unul dintre marile figuri ale Republicii romane. Publius Cornelius Scipio Africanul a fost cel mai mare general roman până la Iulius Caesar. Talentat comandant de oşti, a învins trei armate cartagineze în Spania, pe temerarul general cartaginez Hannibal în Africa, împreună cu fratele său Lucius l-a învins în Asia Mică pe regele Siriei Antioh cel Mare. Între anii 199-183 a. Chr. a ocupat cele mai înalte posturi de stat.

Recomandat
Sergiu MATVEEV, dr., conf. univ.

FLAVIUS AETIUS – ULTIMUL DINTRE ROMANI

Natalia ZAPOROJAN

Aetius (cca 390 – 454 p. Chr.) a fost un general roman al Imperiului Roman de Vest. El a fost un comandant militar capabil, operator politic nemilos şi cel mai influent om din Imperiu timp de două decenii.

Este o ironie mare a istoriei că omul cunoscut ca „ultimul dintre romani" a fost el însuşi un barbar. Tatăl său era un soldat scitic care a crescut la rangul de *magister equitum* (maestru al calului) în armata romană, mama lui era o nobilă de origine italiană. Din copilărie, Aetius a fost iniţiat în căile de război şi politică. El a fost trimis ca ostatic în tabăra regelui vizigot Alaric. Timpul său printre vizigoţi a fost bine petrecut perfecţionându-şi abilităţile de echitaţie şi învăţând cum să lupţi fiind călare. De asemenea, el

s-a familiarizat cu tacticile barbarilor, cunoştinţe care i-ar fi putut servi bine în anii următori.

După ce se întoarce de la vizigoţi, Aetius devine ostatic politic încă o dată. Însă acum a fost trimis la curtea regelui Hun, Rugila. Timpul său petrecut printre Huni a fost experienţa formativă a vieţii sale. Tatăl său şi-a împărţit rangul de *magist equitum* în titlul Contelui de Africa. Aceasta a ridicat poziţia lui Aetius în imperiu şi a deschis noi posibilităţi politice pentru el.

În 423 moare împăratul Honorius, Joannes a preluat puterea printr-o lovitură. Pentru a se ţine pe tron, avea nevoie de o armată pentru a învinge pe suporterii lui Valentinian al III-lea. Joannes ştia de prietenia lui Aetius cu Rugila şi l-a trimis pe tânărul ambiţios să ridice o armată printre huni. Aetius şi-a îndeplinit misiunea şi a mers în Gallia. Din păcate, a sosit prea târziu pentru a salva împăratul. După înfrângerea lui Joannes,Valentinian al III-lea, în vârstă de şase ani, a fost încoronat împărat al Imperiului Roman de Vest. Înfrângerea lui Joannes l-a lăsat pe Aetius într-o poziţie neobişnuită. Prin luarea de arme împotriva noului împărat, el a comis o trădare. Cu ajutorul hunilor de încredere, el a învins o invazie francă în anul 431 şi a pus jos o revoltă ţărănească. Deşi Aetius avea suficient sprijin în armată pentru a elimina împăratul băiat şi mama lui, el a ales să opereze din spatele scenei. Cu toate acestea, din acel moment, Aetius a fost adevăratul conducător al Imperiului Roman.

Roma a fost împinsă de duşmani din toate părţile. Primul act al lui Aetius a fost acela de a negocia un tratat cu regele vandal Gaiseric care a asigurat aprovizionarea cu cereale a Romei şi a forţat vandalii să plătească un tribut anual către Roma. Această manevră strălucitoare a asigurat graniţa sudică a Romei, permiţându-i lui Aetius să-şi dedice energia pentru stoparea valului barbar care ameninţa Roma de la nord.

Experienţa îl învăţase că aurul era cea mai puternică armă a Romei împotriva barbarilor, iar în 436 Aetius l-a mituit pe Rugila să-i dezlănţuie pe huni împotriva burgundienilor. În timpul sacrificării care a rezultat, burgunzii au fost efectiv eliminaţi ca oameni independenţi.

Eforturile diplomatice şi militare ale lui Aetius erau impresionante. Dar pentru fiecare duşman pe care l-a eliminat, un altul s-a ridicat repede pentru a-i lua locul. De-a lungul apariţiei sale la putere, el s-a bazat pe sprijinul regelui Rugila al Hunilor. Când Rugila a murit în 433, relaţia bună dintre Aetius şi Huni a continuat în timpul domniei duble a lui Attila şi Bleda.

Un eveniment a avut loc în 445 care a schimbat planurile şi a modificat pentru totdeauna cursul istoriei occidentale. Attila, obosit de împărţirea puterii, l-a ucis pe fratele său şi a devenit singurul conducător al hunilor. Dar câţiva ani după ce a luat puterea, Attila şi-a îndreptat brusc atenţia spre **vest**.

Indiferent de motivele sale, Attila a renunţat la politica de lungă durată a coexistenţei cu Roma la scurt timp după ce a ajuns la putere.

Armata lui Aetius în cea mai mare parte a constat din aliaţi: burgundieni, franci şi alte confederaţii barbare, alături de vizigoţii lui Theodoric. Lupta dintre cele două armate a fost feroce şi sângeroasă. În acel moment, Aetius a luat decizia cea mai falsă şi controversată din cariera sa. În loc să-l atace pe Attila sau să-i înconjoare tabăra pentru un asediu lung, Aetius a decis brusc să pună capăt bătăliei. A fost un accident remarcabil de noroc pentru Attila şi începutul sfârşitului pentru Roma. Attila şi-a retras forţele din Italia în toamna târzie. El a promis să se întoarcă şi să termine lucrarea în anul următor, dar nu a avut niciodată şansa. Furiosul rege Hun a murit din cauza unei hemoragii la nas la scurt timp după ce s-a întors din campania sa italiană.

În timp ce moartea lui Attila a adus pace imperiului, ea a încurajat şi duşmanii lui Aetius în imperiu. Cel mai proeminent dintre aceşti duşmani era Petronius Maximus, fost consul care privea pe tronul imperial. A găsit o ureche simpatică la Heraclius, un eunuc şi consilier al lui Valentinian. Ambii bărbaţi erau geloşi de puterea lui Aetius şi au tras un complot pentru a scăpa de general, convingându-l pe Valentinian că Aetius intenţiona să-l asasineze. Şoaptele lor au hrănit deja neîncrederea lui Valentinian faţă de general. Aetius nu bănuia motive ascunse în chemarea împăratului, el a urmat regulile protocolului şi a participat la reuniune neînarmat. În timpul întâlnirii, Valentinian a scos o sabie şi i-a înjunghiat pe Aetius la moarte. Prin uciderea singurului om care a reuşit să-i ţină pe barbari cât mai departe de graniţele Romei, îşi închise propria soartă, împreună cu soarta Imperiului Roman de Vest. Uciderea unui general popular, el a transformat atât publicul cât şi militarii împotriva lui. Cu puţini suporteri la stânga, a fost doar o chestiune de timp până când Valentinian a suferit aceeaşi soartă ca şi Aetius. Cu Aetius mort şi împăratul ucis, Imperiul Roman de Vest era o ţintă tentantă pentru invadatorii străini. Dacă imperiul ar fi inclus mai mulţi oameni ca el, poate că nu ar fi fost „ultimul dintre romani".

Recomandat
Sergiu MATVEEV, dr., conf. univ.

MIHAIL CIACHIR – UN APOSTOL AL GĂGĂUZILOR

Mariana GHEORGHIȚA

Deşi un popor puţin numeros şi puţin cunoscut în perioada de la sfârşitul secolului al XIX-lea, găgăuzii au reuşit să dea Basarabiei personalităţi

marcante, care au ajutat la evoluţia socio-culturală şi alfabetizarea populaţiei. Una dintre figurile proeminente, a cărui memorie poate fi cinstită, este Mihail Ciachir, cel care, în viziunea scriitorului Nicolae Costenco, „pentru moldoveni va rămâne înscris în cartea de aur a Basarabiei, iar pentru găgăuzi este un apostol".

Născut in 1861, într-o familie modestă din localitatea Ceadâr-Lunga, Mihail Ciachir a lăsat în urma sa o imensă moştenire culturală. Studiile făcute de Mihail Ciachir la Şcoala spirituală şi la Seminarul din Chişinău, care la acea vreme erau unicele instituţii de învăţământ superior din Basarabia, i-au permis acestuia să se dedice pedagogiei, ocupând pe rând funcţii importante, cum ar fi educator la Şcoala spirituală de băieţi din Chişinău, preşedinte al Consiliului pedagogic Chişinău pe lângă Ministerul Învăţământului, iar din 1884 a fost hirotonit preot la biserica Şcolii spirituale cu hramul „Întâmpinarea Domnului".

Deşi familia sa venise în Basarabia de doar jumătate de secol, Mihail Ciachir a pus accent chiar de la început pe importanţa studierii limbii moldoveneşti/române de către elevii săi. Astfel, în calitatea sa de membru al Consiliului pentru şcoli din judeţul Chişinău pe lângă Ministerul Învăţământului, funcţie ce a deţinut-o până în anul 1897, a promovat (încă din anul 1885) intens problema lipsei manualelor în limba maternă a băştinaşilor, venind constant cu rugămintea către Ministerul Învăţământului şi Comitetul pentru şcoli pe lângă Sinod de a i se permite să tipărească manuale şi cărţi în limba moldovenească, pe care urma să le folosească în şcoli. Solicitările sale au fost îndeplinite abia după anul 1896.

Imediat ce a primit încuviinţarea de a tipări cărţi în limba română, acesta a exercitat o importantă activitate literară. A tradus şi tipărit o serie numeroasă de cărţi şi manuale în limba română, dar în acelaşi timp – deşi pare destul de contradictoriu – i-a îndemnat pe moldoveni să înveţe limba rusă, fiind conştient că doar astfel aceştia vor putea deţine funcţii importante, ceea ce le va oferi pârghiile administrative necesare ca să poată menţine vie limba şi cultura naţională a băştinaşilor. Astfel, printre cele mai importante realizări ale sale în domeniul literar este editarea în 1900, pe bani proprii, a unui ghid al moldovenilor privind studierea iniţială a limbii ruse, după sistemul „învăţătorului celor de alt neam" al lui Nicolai Ilminschi. În anul 1907, protoiereul Mihail Ciachir a editat cel mai voluminos Dicţionar rus-moldovenesc, ce cuprindea peste 22.000 de cuvinte, structurat după toate regulile lexicale şi accesibil unui cerc larg de cititori.

Cărţile şi manualele tipărite de dumnealui au ajutat la crearea unei pături de intelectuali moldoveni care au lansat o amplă mişcare de eliberare naţională. Posibil că fără activitatea pedagogică şi literară a lui

Mihail Ciachir să nu fi apărut personalităţi basarabene, precum Ion Inculeţ, Pantelimon Halippa ş.a., care au fost liderii actului Unirii de la 1918. Una din personalităţile basarabene marcante din acea perioadă, Alexei Mateevici, i-a fost chiar elev lui Mihail Ciachir şi, indubitabil, cel din urmă a avut un mare merit în definirea personalităţii acestuia, a cărui moştenire literară lăsată basarabenilor este astăzi imnul Republicii Moldova – „Limba noastră". Un alt elev al său a fost Gurie Grosu, primul Mitropolit al Basarabiei în timpul României Mari.

Fiind un cunoscător al limbilor română, găgăuză şi rusă, după Unirea Basarabiei cu România de la 1918, activitatea literară a protoiereului Mihail Ciachir s-a intensificat. În această perioadă, el a tipărit în limba găgăuză cele mai de preţ cărţi pentru poporul său: *Evanghelia de la Matei*, *Evanghelia de la Marcu*, a reeditat *Molitvoslovul* şi *Psaltirea*. Dar lucrarea care îl ridică pe el în rândul celor mai de seamă iluminaţi din toate timpurile, nu doar dintre găgăuzi, dar şi din istoria românilor, este *Istoria găgăuzilor din Basarabia*, publicată în anul 1934 şi care constituie prima lucrare scrisă şi tipărită în limba găgăuză despre istoria micului popor turcic.

După cum am menţionat, Mihail Ciachir a fost un atlet al limbii române în timpul Imperiului Rus, dar mai ales în timpul României Mari, atunci când s-a ocupat de promovarea limbii române printre compatrioţii săi. După cum se ştie, găgăuzii au fost una dintre cele mai bine integrate minorităţi din cadrul României interbelice, Mihail Ciachir având un rol primordial în înfăptuirea acestui lucru. A colaborat pe toată perioada cu revistele „Viaţa Basarabiei", în care a publicat o serie de articole etnografice despre găgăuzi în limba română, şi „Luminătorul", care din 1918 era organul de presă oficial al Eparhiei Chişinăului. În ultimul său an din viaţă (1938) a reuşit să scoată la lumina zilei şi primul Dicţionar româno-găgăuz, care avea drept scop simplificarea învăţării limbii române de către găgăuzi.

În memoria şi cinstea lui Ciachir au fost ridicate monumente în Chişinău şi în mai multe localităţi din Găgăuzia, dar şi numeroase instituţii de învăţământ din ţară îi poartă numele. De asemenea, în anul 2011, la 150 de ani de la naşterea sa, în UTA Găgăuzia a fost declarat Anul Mihail Ciachir.

Bibliografie:

Ciachir, M. *Originea găgăuzilor*. 1933.
Ciachir, M. *Religiozitatea găgăuzilor*. 1934.
Ciachir, M. *Originea găgăuzilor*. 1934.

Recomandat
Anatol PETRENCU, dr. hab., prof. univ.

ROLUL GOLDEI MEIR ÎN CONSOLIDAREA ISRAELULUI

Alexandru RUSNAC

Golda Meir a fost una dintre femeile care, prin dorinţa şi iscusinţa diplomatică, a contribuit la formarea şi constituirea patriei istorice a poporului evreu – Israel. *Doamna de fier* a Israelului a depăşit cu uşurinţă conflictele care, precum un ecou, caracterizau formarea patriei poporului evreu. Golda Mabovici (Mabovitz) (mai târziu Golda Meir) s-a născut la Kiev în Ucraina, fiică a lui Moisei (Moshe) Mabovici, de meserie dulgher, şi a lui Blume. În 1905, Moshe a plecat la Milwaukee, în căutarea unui serviciu mai bine plătit şi a găsit de lucru la un atelier din gară. În următorul an, el a economisit suficienţi bani pentru a-şi aduce familia în Statele Unite.

Încă de la vârsta de opt ani, Golda era responsabilă de supravegherea prăvăliei, în timp ce mama ei era plecată după marfă. La Denver l-a cunoscut în 1913 şi pe viitorul ei soţ, Morris Meyerson (1893-1951). În 1913 ea s-a reîntors la North Division High School din Milwaukee, absolvind-o în 1915 În 1917 a devenit profesoară la o şcoală populară evreiască (Folks Schule) cu limba de predare – idiş. În acelaşi an, la vârsta de 19 ani s-a căsătorit cu prietenul ei, Morris Meyerson.

Una din cele mai semnificative perioade în viaţa Goldei Meir a fost educaţia în kibut, aici fiind una dintre cele mai mari susţinătoare a mişcării sioniste. În acelaşi an, Golda Meir soseşte cu familia sa în Tel Aviv, unde şi începe să urce scările profesionale foarte brusc şi iscusit. În autobiografia sa *Viata mea*, Golda Meir descrie cu lux de amănunte începutul activităţii sale politice, redând greutăţile şi succesele sale. Activitatea în cadrul Sfatului Muncitoresc Feminin al Tel Aviv-u-lui, i-a oferit un început decisiv pentru realizarea politică a visului - de a crea o patrie pentru poporul său. În anii 1928-1929, Golda Meir este aleasă ca delegat la Conferinţa Sionistă Americană, plecând în SUA. În 1929, ea a fost aleasă ca delegat la Congresul Mondial Sionist. În misiunile sale diplomatice, Meir s-a evidenţiat drept un reprezentant de onoare al Organizaţiei Sioniste Mondiale şi a Agenţiei Evreieşti pentru Palestina. Perioada celui de-al Doilea Război Mondial a fost una decisivă în activitatea Goldei Meir. În timpul războiului, ea a fost numită şef al Departamentului Politic Sionist, şi a servit în armată Consiliul Consultativ Economic Britanic. În 1943 Meir a participat la convorbiri cu Marea Britanie privind viitoarea organizare a Israelului. La 14 mai 1947, Organizaţia Naţiunilor Unite a votat în cele din urmă, pentru formarea

celor două state – Israel şi Palestina. Golda Meir niciodată nu a renunţat la scopul stabilit, de a-şi proteja patria. Meir mobilizează forţele statului şi este susţinută de URSS, ieşind învingătoare din acest război. Rezultatele războiului au fost triste pentru arabi. Palestinienii erau dornici să se întoarcă în patria lor. În acelaşi timp, Golda Meir avea o misiune foarte importantă, sarcina a fost de a strânge bani pentru a salva de la distrugere imediată noul stat în contextul conflictului cu arabii, şi în totalitate întreaga naţiune evreiască. Pentru ca să-şi apere graniţele sale, era nevoie de tancuri, care costau 10 milioane de dolari. Despre acest fapt Golda Meir menţionează în autobiografia proprie: „ A fost o problemă istorică cum ar trebui să găsesc cele 10 milioane de dolari...". Ea a plecat imediat în America, unde a început o activitate febrilă pentru a strânge banii, adresându-se în primul rând după ajutor idealului său – Eleanor Roosevelt. Anul 1948 a marcat unul din cele mai importante evenimente din viaţa Israelului, Golda Meir a fost numită în funcţia de primul ambasador israelian în Uniunea Sovietică. Vizita ei la Moscova pe data de 3 octombrie 1948 a schimbat radical atitudinea faţă de evrei, care pentru URSS au dobândit un interes strategic şi politică, Meir fiind primul reprezentant al Israelului primit de Molotov la Moscova. În funcţia de ambasador a fost numită Golda Meir nu din favoritism politic, care se produce în cele mai multe guverne, ci pentru că avea o mare experienţă şi mari succese pe arena politică, construind o platformă în formarea relaţiilor cu URSS. Scopul general al Goldei Meir la Moscova – de a stabili şi a menţine relaţii bune dintre statul pe care îl reprezintă, Israelul şi statul unde îşi făcea misiunea, URSS-ul.

În aprilie 1949, Meir s-a întors în Israel pentru a accepta noul post de ministru al Muncii şi Securităţii Sociale în biroul lui David Ben Gurion, care a devenit prim-ministru. Postul de prim-ministru bine meritat, şi desigur unul din cele mai importante pentru dirijarea statului, a adus noi rezultate în activitatea acestei mari personalităţi. În discursul său oficial, ea a spus: „ Destinul nostru nu poate fi şi nu va fi determinat de către alţii". Pacea şi liniştea, a fost scopul pentru ţară iubită în calitate de şef al statului. Meir, întotdeauna preocupată şi pregătită către noile atacuri din partea duşmanilor săi musulmani răspundea, criticilor săi, care spuneau că ea ar trebui să fie mai preocupată de imaginea lui Israel, astfel: „Dacă avem de ales între a fi uciși şi o simpatie generală, astfel încât soluţia de a supravieţui este o imagine proastă, atunci este mai bine să rămânem în viaţă, cu o imagine proastă".

După părerea noastră, Golda Meir este una dintre cele mai remarcabile personalităţi istorice, mai ales pentru statul Israel. Contribuţia acestei *Doamnei de fier*, este una majoră, putinţa de a dirija şi de a zidi statul în

raport cu conflictele care încercau s-ă oprească procesul, este o realizare de mare amploare. Golda Meir poate fi numită „simbolul mişcării poporului evreu” pentru consolidarea, păstrarea, şi independenţa statului Israel.

Bibliografie:
Меир, Г. *Моя жизнь*, Чимкент, 1997.

Recomandat
Liliana ROTARU,dr., conf. univ.

ÎNZESTRAT CU HARUL DIVINITAȚII: IEROMONAHUL INOCHENTIE – EXPONENT AL REZISTENȚEI ANTIȚARISTE ÎN DOMENIUL POLITICII RELIGIOASE

Mihaela MELNIC

Spre apusul epocii moderne, în condiţiile în care Imperiul Ţarist îşi menţine politica de rusificare şi deznaţionalizare, în spiritualitatea românilor basarabeni şi transnistreni se afirmă o personalitate excepţională – ieromonahul Inochentie, fondatorul curentului inochentist, numit şi „mişcarea de la Balta”.

Ieromonahul Inochentie, pe numele său laic Ioan Levizor, s-a născut la 24 februarie 1875 în satul Cosăuţi, judeţul Soroca. Faima acestei personalităţi se datorează faptului că în timpul slujirii la Mănăstirea „Sfântul Teodosie” de la Balta în anii 1909-1911, oficia serviciul divin în limba română. Acest gest de a reintroduce limba română în Biserică reprezintă o importanţă deosebită în condiţiile în care unica limbă utilizată în instituţia religioasă era cea rusă, care era neînţeleasă de popor şi a determinat înstrăinarea moldovenilor de Biserică. Vestea că ieromonahul îşi oficia slujba în română s-a răspândit rapid, iar Mănăstirea „Sfântul Teodosie” de la Balta devine centrul de întâlnire a mii de români din Basarabia, Podolia şi Herson, dornici de a asculta în limba lor ce le spune „părinţelul”, după cum era numit Inochentie de credincioşi. Mulţi îşi vindeau şi casele pentru a se muta la Inochentie. Majoritatea adepţilor săi erau ţărani săraci marcaţi de înţelepciunea părintelui, de harul său de a prezice şi a vindeca, motiv din care îl considerau „mare proroc” şi „întruchiparea Sfântului Ioan Botezătorul”. Chiar şi conducerea bisericească din Basarabia recunoştea religiozitatea profundă a lui Inochentie, pentru ca mai apoi să-l declare eretic. Autorităţile ţariste au văzut în Inochentie un real pericol pentru ordinea publică, iar regimul sovietic ce s-a instaurat mai

apoi l-a catalogat drept „aventurier", „şarlatan", „criminal" şi om cu „trecut dubios", nimerit la biserică pentru a-şi ascunde faptele negre.

Reprezentanţii puterii sovietice, cum ar fi Lesi Gomin sau A. Aleksandrov, au promovat insistent ideea că Biserica Ortodoxă, autorităţile ţariste şi părintele Inochentie acţionau ca aliaţi în afacerile „sfintelor moaşte" pentru a câştiga bani pe seama oamenilor „neştiutori" şi „înapoiaţi" şi pentru a lupta împotriva regimului progresist sovietic, fapt ce constituie o calomnie neruşinată, deoarece Inochentie nu aduna bani, ci dădea săracilor tot ce primea, iar poziţia sa faţă de conducerea statului şi a Bisericii a fost una de opunere şi rezistenţă. Ieromonahul susţinea deschis că „Sfânta Evanghelie şi Liturghia trebuie să se citească poporului în limba sa", iar „capul Bisericii nu este ţarul, ci Hristos". Prin poziţia şi revendicările sale, Inochentie devine promotorul unei mişcări religioase şi naţionale, numită *inochentism*.

Părintele demasca fărădelegile înaltului cler şi punea problema nedreptăţii sociale. Prin urmare, Biserica şi administraţia ţaristă au trecut la persecutarea inochentiştilor. Scrieri din acea vreme confirmă faptul că pentru a nu fi depistaţi de poliţia ţaristă ce-i persecuta, inochentiştii au recurs la adunări religioase secrete desfăşurate după miezul nopţii prin case, mai târziu, prin gropi de lut şi colibe, pentru a citi *Biblia* în româneşte, iar din monografia *Cosăuţi* scrisă de Alexei şi Vasile Zagaevschi, aflăm că lumea chiar plângea la auzul limbii sale, fapt ce dovedeşte intensitatea politicii de rusificare forţată şi îndepărtare de valorile naţionale.

Pentru a combate fenomenul inochentismului, conducerea Bisericii Ortodoxe îl transferă pe Inochentie în anul 1912 la Mănăstirea Cameneţ-Podolsk, iar apoi la Murom, dar fiindcă credincioşii îl urmau şi acolo şi numărul lor creştea încontinuu, în februarie 1913, autorităţile ţariste îl arestează pe preot sub pretext că „tulbură lumea şi se lua mult norod după dânsul".

Arestul s-a făcut în urma unei încăierări sângeroase dintre credincioşi şi soldaţi. Un soldat, înfuriat că baioneta nu trăgea spre Inochentie, l-a străpuns cu arma pe ieromonah. Rana nu s-a dovedit mortală, dar convingerea enoriaşilor că Inochentie ar fi un sfânt s-a consolidat. După ce şi-a ispăşit pedeapsa în exil la închisoarea-fortăreaţă de Petrozavodsk, apoi la Mănăstirea Soloveţki, în vara anului 1917, Inochentie este eliberat şi se stabileşte la mănăstirea subterană „Grădina Raiului" (Lipeţchi), unde a decedat subit la 30 decembrie 1917. Curentul inochentist însă îşi continuă existenţa, deşi devine unul eretic, deoarece adepţii lui îl declară Dumnezeu Duhul Sfânt, în pofida tuturor împotrivirilor şi chiar a mustrărilor lui Inochentie, care declara „Să nu mă faceţi pre mine Dumnezeu... Dar să măriţi pre Dumnezeu". Unii adepţi au rămas fideli învăţăturilor lui Inochentie, alţii însă se abat radical şi

devin periculoşi. Conducătorii celor din urmă se declarau „arhangheli” sau „tătuni” şi prin fărădelegile lor au discreditat întreaga mişcare.

Adepţii inochentismului au promovat o activitate antisovietică intensă, motiv din care au fost acuzaţi că adăpostesc în peşteri toţi inamicii puterii sovietice („ocupanţi şi spioni români”), precum şi arme pregătite contra statului sovietic. Inochentiştii îndemnau lumea să nu intre în colhozuri, să nu achite impozitele către stat, să nu participe la alegerile din soviete şi să nu se înroleze în armată. Ei prevesteau prăbuşirea puterii sovietice şi reinstituirea regimului monarhic ţarist. Din acest motiv, mulţi adepţi au fost omorâţi, deportaţi sau au abandonat curentul pentru a supravieţui. O bună parte din inochentişti însă n-au abandonat curentul. În regiunile Balta şi Odesa, de exemplu, întâlnim şi astăzi comunităţi compacte de inochentişti, care au păstrat limba română şi obiceiurile naţionale până în prezent.

Inochentiştii, cu excepţia celor radicali, au fost cei mai evlavioşi creştini, frecventau Biserica cel mai mult şi cereau ca preotul să corespundă moral statutului său şi să fie un model.

Aşadar, ieromonahul Inochentie a fost un mare părinte basarabean, care toată viaţa şi-a închinat-o slujirii lui Hristos şi oamenilor. Meritul curentului fondat de Inochentie a constat în faptul că a precedat şi a pregătit mişcarea de eliberare naţională din 1917-1918, unind românii basarabeni şi transnistreni în lupta pentru limba română şi religia creştină.

Recomandat
Anatol PETRENCU, dr. hab., prof. univ.

VLADIMIR CRISTI – DIRECTOR ŞI MINISTRU DE INTERNE AL BASARABIEI (1917-1918)

Iulian CRIMINCEANU

Nu putem vorbi despre mersul istoriei, fără a vorbi şi despre rolul unor personalităţi, care au făurit-o. Răsfoind filele din istoria Basarabiei interbelice, marcăm o serie de personalităţi de o importanţă majoră pentru teritoriul dintre Nistru şi Prut. Una dintre acestea a fost şi Vladimir Cristi, ultimul comisar gubernial al Basarabiei, director/ministru de Interne şi primar al Chişinăului. În pofida rolului pe care l-a jucat istoriografia nu abundă în studii speciale şi generale, care ar pune în discuţie şi aspectul rolului personalităţii respective, fapt care ne-a şi motivat să realizăm acest studiu.

Vladimir Cristi s-a născut în anul 1880 în s. Teleşeu, jud. Orhei, la moşia tatălui său. Grigore Cristi (1856-1911), descendent al unei familii de

boieri, bunicul său Ioan Cristi a fost un renumit nobil basarabean, conducător al zemstvei, iar tatăl său Grigore Cristi, renumit prin deţinerea funcţiilor înalte în cadrul Imperiului Rus, precum: guvernator al guberniei Oriol (1902), ulterior al guberniei Moscova (1905). Fiind un exponent al nobilimii, Vladimir Cristi absolveşte Facultatea de Drept a Universităţii din Moscova şi Facultatea de Agronomie a Universităţii din Paris. După care îşi începe activitatea în cadrul Zemstvei din judeţul Orhei în 1909, fiind membru al Consiliului Medical. Odată cu Revoluţia din 1917, V. Cristi devine membru al partidului eserilor şi al Sovietului ţăranilor şi muncitorilor din Chişinău, în această calitate fiind un promotor al intereselor ţărănimii şi la scurt timp, datorită afirmării sale cât mai active în societate a fost numit de către Guvernul Provizoriu de la Petrograd comisar gubernial al Basarabiei, înlocuindu-l pe Constantin Mimi. În această calitate s-a implicat în soluţionarea problemei de a opri procesul de includere a Basarabiei ca a zecea regiune din componenţa Ucrainei, insistând pentru păstrarea autonomiei regiunii. Drept dovadă în această privinţă este reacţia prim-ministrului ucrainean Vinicenko, care va declara că a plecat la Petrograd în portofoliu cu 10 gubernii, dar revine la Kiev doar cu 9.

Odată cu Revoluţia bolşevică s-au catalizat un şir de procese istorice, care au marcat istoria Basarabiei, la 20 octombrie 1917, regiunea îşi va proclama autonomia în componenţa Federaţiei Ruse, la 21.XI.1917 se va înfiinţa Sfatul Ţării, care la 2.XII.1917 va proclama Republica Democratică Moldovenească, aşadar, se forma primul Guvern în frunte cu P. Erhan în care V. Cristi a fost numit Director General de Interne, funcţie deţinută şi în timpul celui de-al doilea guvern condus de Daniel Ciugureanu, format după Declaraţia de Independenţă din 24.I.1918, dar sub altă formă, şi anume, în calitate de Ministru al Afacerilor Interne, fiindcă odată cu Declaraţia de Independenţă, Directoratul de Interne se va reforma în Ministerul de Interne al RDM.

Exercitarea funcţiei de ministru de Interne a coincis cu perioada când trupele ruse de pe frontul român părăseau linia în mod dezorganizat, fapt care a generat o etapă dificilă din punctul de vedere a ordinii publice. Drept exemplu al acestei stări de spirit sunt datele ce am reuşit să le extragem din fondul Miliţiei orăşeneşti Chişinău pentru primele luni ale anului 1918, când au fost deschise 3.910 dosare penale în luna ianuarie şi 4.412 dosare în februarie. Aşadar, V. Cristi a întreprins un şir de măsuri pentru buna organizare a miliţiei, care încă din primăvara anului 1917 a înlocuit organele poliţieneşti din fostul Imperiu, va apela la metoda strămutării şefilor de miliţie dintr-un loc în altul şi va da câteva ordonanţe organizatorice, legate de respectarea strictă a atribuţiilor miliţieneşti, cei care încălcau aceste funcţii

erau aspru pedepsiţi prin suspendare şi deferirea justiţiei. V. Cristi a fost şi cel care a intervenit pe lângă P. Erhan în vederea urgentării trimiterii acelui regiment ardelenesc din partea Guvernului Român pentru a fi restabilită ordinea publică în Basarabia. A condus internele şi după Unire, până în 11.VI.1918 când dădea ultima sa ordonanţă prin care Ministerul de Interne se desfiinţa şi se forma Directoratul de Interne al Basarabiei în cadrul României în fruntea căruia era numit Ion Costin. Cât priveşte activitatea după Unire, el s-a manifestat ca un politician activ, a fost deputat în Parlamentul României şi ministru pentru Basarabia în Guvernul lui N. Iorga (1931-1932), primar de Chişinăului (1938-1940). Însă, odată cu evenimentele din anii 40, s-a refugiat în România, după care ajunge în Elveţia de unde a fost sechestrat de către organele secrete sovietice şi dus în URSS, de unde va fi repatriat în România fiind încarcerat la închisoarea Văcăreşti din Bucureşti, unde s-a stins din viaţă în 1952. Vladimir Cristi rămâne a fi o personalitate extrem de importantă pentru soarta Basarabiei, jucând un rol de seamă la depăşirea pretenţiilor ucrainene şi în procesul de organizare şi centralizare a organelor de interne şi a forţelor miliţieneşti din RDM în calitate de director şi ministru al Afacerilor Interne.

Bibliografie:

Arhiva Naţională a Republicii Moldova (în continuare *ANRM*), fond 1649, inv. 1, d. 1, fila 5.
ANRM, fond 1649, inv. 1, d. 3, fila 296.
ANRM, fond 1649, inv. 1, d. 3, fila 299.
ANRM, fond 1649, inv. 1, d. 1, fila 18.
Bogos, D. *La răspântie, Moldova de la Nistru în anii 1917-1918*. Chişinău, 1924.

Recomandat
Teodor CANDU, dr., conf. univ.

VASILE PÂRVAN – PĂRINTELE ARHEOLOGIEI ROMÂNEŞTI

Sergiu SERBINOV

Unul dintre cei mai marcanţi savanţi români, din sfera ştiinţei şi culturii umaniste, contribuind semnificativ în domeniul istoric, arheologic şi filosofic – Vasile Pârvan, s-a născut acum 136 de ani, la 28 septembrie 1882, în cătunul Perchiu, comuna Huruieşti, jud. Tecuci (Bacău).

Fiul învăţătorului Andrei Pârvan şi al Aristiţei Chiriac. Face primele studii la Bereşti-Covurlui urmează secţia clasică a Liceului "Codreanu" din Bârlad (1893-1900). Licenţiat în istorie la Universitatea din Bucureşti (1904), a avut ca profesori pe Nicolae Iorga, Dimitrie Onciul, Simion Mehedinţi ş.a. În perioada 1905-1908 se specializează la Jena, Berlin şi Breslau unde obţine doctoratul. În 1909 este chemat ca profesor suplinitor la catedra de Istorie Veche, epigrafie şi antichităţi greco-romane a Universităţii din Bucureşti. Vasile Pârvan a fost membru şi secretar general (1923-1927) al Academiei Române. Este unul dintre fondatorii Institutului de studii sud-est europene (1913), şi a Muzeului Arheologic din Transilvania. Activând aici, mereu a încercat să unifice şi să promoveze potenţialul arheologic românesc, să unifice toţi arheologii ce activau pe teritoriul României, fiind chiar şi de alte naţionalităţi, precum Francisc Laszlo sau Marton von Roşka.

A fost director la Muzeul Naţional de Antichităţi (din 1910) şi la Şcoala română din Roma (din 1921) şi iniţiator al publicaţiilor *Ephemeris Dacoromana* (1923) şi *Diplomatarium italicum* din cadrul acestei şcoli. Membru al mai multor prestigioase organisme ştiinţifice internaţionale, din Germania, Franţa şi Italia, Delegat permanent şi secretar al Uniunii Academice Internaţionale (din 1920).

Opera sa, valoroasă ca metodologie şi conţinut ştiinţific, cuprinde monumentala *„Getica" – o protoistorie a Daciei în mileniul I,* apărută în (1926), lucrare care prezintă istoria geto-dacilor din punct de vedere politic, economic, cultural şi religios, folosind pentru prima dată izvoare arheologice şi numismatice din Dacia pre-romană. O altă lucrare publicată post-mortem de către colegi este *Dacia. Civilizaţiile străvechi din regiunile carpato-danubiene (1928).* Prin prelegerile sale exercita in epocă o mare atracţie asupra intelectualităţii tinere, iniţiator al unui vast program de cercetări arheologice şi a unui institut de profil în Bucureşti, cu discipoli iluştri. Este considerat părintele şcolii arheologice româneşti, lui i se datorează primul plan de efectuare a unor cercetări organizate la nivel naţional şi aplicarea acestuia, prin efectuarea de săpături, în mai multe situri arheologice din Dobrogea şi Muntenia. În 1911 începe săpăturile la Ulmetum, iar săpăturile întâmplătoare din Constanţa au scos la iveală o parte din zidul cetăţii Tomis. Coordonează şantierele Callatis, complexul dacic din Munţii Orăştiei sau din cadrul unor aşezări neolitice şi dacice din Câmpia Dunării. În 1913, V. Pârvan se prezentase ca voluntar în cadrul armatei, fiind ataşat la o divizie, a putut să facă cercetări arheologice la Dişi-Pudac şi Gheicciler.

După Primul Război Mondial, la Muzeul Naţional de Antichităţi a fost concentrată întreaga activitate arheologică din ţară. În art. *„Probleme*

de arheologie în România" publicat în revista ,,Transilvania", 1921, Vasile Pârvan face o largă expunere a tuturor problemelor arheologice din toate regiunile a noii ţări întregite. Pentru fiecare regiune, Pârvan schiţează aproape şi planul de lucru. Astfel, după Primul Război Mondial, începe un nou val al cercetărilor arheologice de amploare şi aceasta pentru a îmbogăţi cât mai mult harta arheologică a ţării, lucru despre care V. Pârvan se înţelesese cu Uniunea Internaţională a Academiilor de la Bruxelles, din care făcea parte.

V. Pârvan a condus şantierul de la Histria până în 1926. Dintre cei 12 ani (1914-1926) cât i-a fost dat lui V. Pârvan – în calitate de director al Muzeului Naţional de Antichităţi – să conducă săpăturile arheologice de la Histria, doar în nouă ani s-au putut desfăşura campanii normale. Întrerupte de Primul Război Mondial.

Absorbit de munca sa pe şantier, arheologul neglijează apendicita de care suferea, fapt care avea să-i fie fatal. La 26 iunie 1927, Vasile Pârvan se stinge din viaţă, la Bucureşti, la numai 45 de ani. În semn de omagiu al muncii sale monumentale, Institutul de Arheologie al Academiei Române îi poartă astăzi numele. Cercetările sale au constituit baza documentară pentru mai multe studii româneşti şi străine asupra istoriei vechilor colonii greceşti de pe ţărmurile Pontului Euxin. Iar misiunea sa la Histria a fost continuată de discipolul său Scarlat Lambrino. Acceptat cu entuziasm de unii, respins cu putere de alţii, el n-a lăsat pe nimeni impasibil şi s-a impus posterităţii ca un factor incitant, a cărui forţă de iradiere nu şi-a istovit încă resursele, chiar după 90 de ani de la trecerea sa în nefiinţă. Şi totuşi el a rămas, cum a menţionat A. Sacerdoţeanu „Profesorul nostru... şi al lumii întregi".

Bibliografie:

Carpica XXIII/1, volum omagial Vasile Pârvan. Iaşi, 1922.

Demetru, G. *Vasile Pârvan simbol al românismului creator*. În: *România-Literară,* 1939.

Enache, G. *Vasile Pârvan şi rădăcinile spiritualităţii româneşti*. În: *Lumina,* 3 oct. 2010.

Simionescu, I. Răsplata profesorilor. În: *Timpul*. 11 oct. 1943.

Dacia, revue d'arheologie et d'histoire ancienne, nouvelle serie I, 1957.

Recomandat
Aurel ZANOCI, dr., conf. univ.

ANATOL AMBROZ – DE LA PASIUNE LA ŞTIINŢĂ

Cătălina PLINSCHI

Am decis să iniţiem cercetarea prin aflarea unei interpretări a meseriei de arheolog, pentru ca apoi să putem cunoaşte un arheolog adevărat. Nu am găsit însă decât „specialist în arheologie". Este corectă oare o astfel de definiţie seacă, pentru un om ce se sacrifică întru totul profesiei sale?! Căci, în fond, cine este un arheolog? – un cărturar, un aventurier, un om harnic şi dăruitor de sine.

Căutând toate aceste calităţi într-o singură persoană, l-am aflat pe Anatol Ambroz – arheolog sovietic, unul dintre cei mai mari cercetători ai perioadei medievale timpurii.

A.K. Ambroz s-a născut la 25 iunie 1929 în oraşul Tomsk. Tatăl său a fost profesor la Universitatea din Tomsk, iar mama doctor. În 1954 absolveşte Universitatea de Stat din Moscova cu diplomă roşie la catedra de Arheologie. Deja atunci era remarcat ca unul dintre cei mai străluciţi studenţi, capabili de a elabora un studiu independent. Imediat după absolvire, a fost recomandat la studii postlicenţiale la Institutul de Arheologie al URSS, iar după finalizarea lor în 1957 este angajat în funcţia de tânăr cercetător.

Primele sale descoperiri arheologice sunt încă de pe băncile Institutului. În 1955, Ambroz coordonând o periegeză, a descoperit în raioanele Breansk şi Jukovski un tumul şi trei aşezări: Reciţa, Polujie şi Sloboda 1. În apropierea aşezării Polujie 1 au mai fost descoperite un tumul integru şi rămăşiţele altor şase cu urme de incineraţie. Din păcate, cea mai mare parte a materialului descoperit în interiorul acestor aşezări a fost pierdut din cauza condiţiilor necorespunzătoare de păstrare ale muzeului din Breansk, şi este cunoscut doar datorită rapoartelor de săpături care se păstrează în arhivă.

În aceeaşi perioadă (1956-1957) a fost cercetată şi aşezarea Sinkovskoe, în baza materialului căreia Ambroz a reuşit să identifice cultura Pocepskaya (versiunea târzie a culturii Zarubin). Este interesant de menţionat observaţia lui Ambroz în privinţa ornamentului rombic ca fiind caracteristic acestei culturi.

Cercetarea antichităţilor de la sfârşitul mileniului I a. Chr. şi începutul erei noastre l-au adus pe Ambroz la necesitatea de a se preocupa de categoria cea mai puţin studiată a artefactelor – fibulele.

Lucrând cu fibulele, Ambroz a înţeles că cronologia acestora s-a învechit simţitor. Aceasta datorându-se, după părerea sa, faptului

că datarea monumentelor se făcea pe baza monedelor descoperite în interiorul acestora, iar cele ce nu aveau monede erau asociate unora cu care se aseamănă. Confruntându-se cu această problemă, el a înțeles că a face o cercetare individuală a unor obiecte este indisolubilă unei cercetări cronologice ample a monumentelor medievale timpurii din Europa de Est. Acest fapt a devenit impulsul principal care l-a determinat spre crearea unei cronologii „transparente" a artefactelor Evului Mediu timpuriu din estul Europei.

Rezultatul acestei munci colosale – un sistem cronologic unic ce argumenta interdependența tuturor etapelor în dezvoltarea diferitelor culturi din sec IV-IX – Ambroz l-a publicat în revista „Arheologia sovietică", vol. I şi II, articolul: *Problemele cronologiei Evului Mediu timpuriu ale Europei de est*. Articolele sale au stârnit mari polemici în rândurile cercetătorilor, mai ales pentru că datările lui Ambroz erau uneori total diferite de datările inițiale.

Timp de aproape 10 ani, Abroz a revenit sistematic asupra articolelor sale, revizuindu-le şi completându-le. Lucru ce a culminat cu lucrarea sa *Arheologiile Republicilor Sovietice Socialiste*. Cartea prezintă aceeaşi perioadă: sec. V-VII şi are la bază monumentele descoperite în Caucazul de Nord.

Revenind la studiul său asupra fibulelor, Ambroz a editat una dintre cele mai importante lucrări ale arheologiei sovietice. Lucrarea a fost încheiată şi susținută ca teză de doctor abia în 1964, şi publicată în 1966 în seria *«Фибулы юга Европейской части СССР II в. до н. э. — IV в.н.э.»*. Folosindu-se de metodele contemporane sieşi, autorul a elaborat o tipologie argumentată detaliat, urmărind evoluția fibulelor şi datându-le corespunzător. Cu toate că de la publicare au trecut 50 de ani, cronologia sa nu s-a uzat, ci a rămas a fi cartea de căpătâi a arheologilor antrenați în cercetarea perioadei cuprinse de A. Ambroz.

Timp de mai mulți ani, el a lucrat asupra perfecționării acesteia – lucru pe care îl solicita şi de la ceilalți cercetători. Fiecare articol el îl verifica de nenumărate ori, îl completa cu noi argumente, păreri şi fapte. Desenele anexate la lucrările sale, mereu le făcea singur. Prin această detaliere şi se explică numărul mic al articolelor publicate de el. Dar fiecare din ele era un anumit eveniment în procesul cunoaşterii arheologiei Eurasiei, care atrăgea asupra sa atenția deosebită atât a specialiştilor sovietici, cât şi a celor de peste hotare. Autocontrolul său şi responsabilitatea erau atât de accentuate, încât chiar în scrisorile adresate colegilor săi sau studenților el formula mici articole-studii privind întrebări particulare (cu o întreagă argumentare şi exemplificare ştiințifică).

Doar datorită dragostei sale faţă de muncă, cunoştinţelor sale enciclopedice, prelucrării amănunţite şi fundamentale a literaturii a fost posibil de a duce la capăt acest studiu, ce părea o sarcină irealizabilă pentru un singur cercetător.

Ferm pe poziţie şi cu cerinţe mari, A. Ambroz s-a afirmat şi faţă de lucrul altora. El conducea o muncă enormă de recenzent şi redactor de articole, monografii, teze de doctor. De regulă, în ciuda faptului că era de necompromis în ştiinţă, A. Ambroz era un recenzent foarte binevoitor. Observaţiile sale el prefera să le transmită autorilor pe foi aparte şi îi convingea de greşelile lor, precum şi în necesitatea de a introduce schimbări. De aceea referinţele sale erau de obicei pozitive, şi încă însoţite de urări spre o publicaţie cât mai grabnică.

Foarte mult timp el acorda studenţilor săi, lucrând cu ei ca un prieten. Pentru el mereu erau importante căutarea adevărului şi apropierea de acesta, la fel aştepta şi de la elevii săi.

Trebuie menţionat că în pofida unei intensive cercetări independente, îi ajungea timp şi pentru pasiuni, care, de regulă, la fel se transformau într-un ţel ştiinţific. Un rezultat al unui astfel de hobby, poate fi considerat şi minunatul articol privind simbolistica geometrică a agricultorilor primitivi şi originea ornamentelor tradiţionale ruseşti.

Întreaga viaţă şi-a dedicat-o ştiinţei, iar ea l-a înzestrat cu fericirea de a cunoaşte şi înţelege interferenţa dintre lucruri, evenimente şi căi istorice. A fost, fără îndoială, un om fericit, şi de aceea atât de uşor şi liber îşi împărtăşea cunoştinţele. În memoria contemporanilor, el va rămâne drept un exemplu al cercetătorului cu o deplină dăruire de sine, nu rareori în dauna sănătăţii sale.

Bibliografie:

Амброз, А.К. *Проблемы раннесредневековой хронологии Восточной Европы,* Советская археология, № 2, Москва 1971 г., стр. 96-123.

Амброз, А.К. *Хронология древностей Северного Кавказа V-VII вв.,* Москва, 1989 г., стр. 3-5.

Даркевич, В.П., Плетнева С. А., *Памяти Анатолия Константиновича Амброза*, Советская археология, № 2, Москва 1986 г., стр. 284-287.

Чубур, А.А. *Амброз Анатолий Константинович*. http://libryansk.ru/ambroz-anatolij-konstantinovich.20627/ accesat la 12.10.2018.

Recomandat
Sergiu MATVEEV, dr., conf. univ.

INDIRA GANDHI – FEMEIA MILENIULUI

Mariana DAVID

Indira Priyadarshini Nehru s-a născut la 19 noiembrie 1917 în India, Allahabad. A fost singurul copil al familiei Nehru – Jawaharlal şi Kamala. Atât bunicul, Motilal Nehru (1861-1931), cât şi tatăl vor urma o carieră în avocatură însă în anii 1920 se alătură mişcării de necooperare a cunoscutului Mahatma Gandhi, implicându-se activ în acţiunile de obţinere a independenţei Indiei. De mică, Indira a interacţionat foarte mult cu Mahatma Gandhi. Într-un discurs din anul 1976 Indira spunea „Ca un copil mic, l-am privit nu ca pe un conducător măreţ, dar mai degrabă ca pe un mai mare al familiei noastre, la care veneam cu problemele mele de copil, iar el le asculta cu o gravă seriozitate...".

Copilăria Indirei a fost foarte diferită faţă de copiIi de vârsta ei, din cauza că i-a fost acordată foarte puţină atenţie din partea părinţilor – tatăl se implica mult în viaţa politică a statului, iar mama avea o sănătate şubredă, deseori fiind bolnavă. După decesul mamei în 1936, Indira pleacă în Anglia pentru a-şi face studiile. Tot în acest timp, face cunoştinţă şi se ataşează foarte mult de viitorul soţ –Feroze Gandhi. În ciuda împotrivirii tatălui, Indira se căsătoreşte cu Feroze în 1942. Jawaharlal era împotriva lui Feroze din cauza stării financiare pe care o avea acesta şi, de asemenea, din cauza religiei care o împărtăşea. Cu toate acestea, Indira şi Feroze şi-au întemeiat familia aşa cum au dorit ei. Familia Gandhi a avut doi copii – Rajiv născut în 1944 şi Sanjay născut în 1946.

În anul 1947, Jawaharlal Nehru devine prim-ministru al Indiei independente. Indira îl urmează pe tatăl său pentru a-l ajuta în treburile politice. Într-un interviu acordat de Indira în anul 1980, ea spune despre decizia de a-l urma pe Jawaharlal că „nu a fost într-adevăr o alegere", a fost mai mult o determinare ce a apărut în urma asasinării lui Mahatma Gandhi, frica aceasta de a nu se întâmpla aceeaşi şi cu Jawaharlal. Responsabilităţile au început să se înmulţească odată ce a decis să îl ajute pe tatăl său. Călătoriile dese, însoţirile la diferite întruniri ale prim-ministrului, au constituit o latură importantă în crearea imaginii sale ca un viitor lider politic. Faptul că a fost un însoţitor al lui Jawaharlal a propulsat-o pe Indira mai aproape de cercul politic din care va face parte mai târziu. S-a implicat activ în aripa organizaţională a Partidului Congresului, astfel în anul 1959 a fost aleasă preşedintele Congresului. La scurt timp după decesul lui Nehru, Indira va fi numită în fruntea Ministerului Informaţiei şi Radiodifuziunii.

Pe parcursul primului mandat (1966-1977), ea va modela strategii de creştere a puterii militare şi economice a Indiei, precum şi a propriilor sale puteri. În timpul mandatului său, Guvernul a făcut paşi timizi, dar importanţi, în rezolvarea unor vechi probleme ale Indiei: suprapopularea, foametea, subnutriţia sau numeroasele conflicte religioase dintre hinduşi, musulmani şi alte confesiuni. De asemenea, băncile au fost naţionalizate, ceea ce a determinat un control al statului asupra politicilor fiscale, astfel că instituţiile bancare indiene au evitat soarta multor bănci occidentale, care s-au prăbuşit din cauza crizei economice din anii '70.

În ceea ce priveşte politica externă, Indira Gandhi a încurajat o apropiere de Uniunea Sovietică, o decizie care, evident, nu a fost foarte bine primită la Washington, într-o perioadă în care lumea se afla în plin Război Rece. India a semnat un tratat de pace, prietenie şi colaborare cu Moscova şi a devenit unul dintre cumpărătorii obişnuiţi de armament sovietic, ceea ce a dus la construirea unei armate puternice şi foarte bine echipată. În acelaşi timp, sub conducerea Indirei Gandhi, India s-a transformat într-o putere nucleară, cea mai tânără a lumii, în ciuda protestelor occidentale. Marele succes al Indirei Gandhi în politica externă l-a reprezentat însă victoria în Războiul Indo-Pakistanez din 1971. În urma conflictului care a durat 11 luni, Pakistanul de Est a devenit Bangladesh, iar India a rămas practic fără rival, preluând rolul de principală putere în regiune. În acel moment, prima femeie prim-ministru din istoria ţării se afla în apogeul carierei sale politice.

A doua perioadă petrecută de Indira Gandhi în fruntea Guvernului (1980-1984) a fost dominată de conflictul cu minoritatea religioasă sikh. Punctul culminant al acestuia l-a reprezentat Operaţiunea Blue Star, pe 3 iunie 1984. Acest conflict a avut urmări grave atât pentru comunitatea sikh, cât şi pentru Indira, anume pentru faptul că în 1984 Indira va fi împuşcată de către propria gardă de corp, aceştia fiind membri ai comunităţii sikh. Titlul „Femeia Mileniului" i-a fost acordat post-mortem, în 1991 într-un sondaj efectuat de BBC.

În concluzie, putem spune că Indira Gandhi a fost un lider politic foarte important şi valoros pentru India. Faptul că a fost prima femeie la cârma unui stat deja explică multe, însă a rămas cunoscută anume prin dualitatea cu care a condus India. Aprecierea noastră este că a fost un lider devotat patriei, şi aceasta se observă încă din copilăria sa, fiind influenţată foarte mult de familie, a crescut alături de două figuri politice valoroase ale Indiei – Mahatma Gandhi şi Jawaharlal Nehru, oamenii care i-au pus temelia ei ca un viitor lider politic, oamenii care i-au trezit interesul şi dragostea pentru ţară. Femeia care s-a jertfit pentru patrie, începând din perioada conducerii lui Jawaharlal, când mai presus de familie a pus

interesele statului. A costat-o mult această alegere, în primul rând a avut de suferit căminul familial, apoi aceasta a costat-o şi viaţa. A rămas în istorie ca „Doamna de Fier a Indiei", „Mama Naţiunii", sau „Simbolul indian", şi considerăm că aceste atribuiri îi aparţin pe plină dreptate.

Bibliografie:

Bhatia, K. *Indira: A biography of Prime Minister Gandhi,* New York, 1974.

Brecher, M. *Succession in India: A study in decision making,* London: Oxford University Press, 1966.

Everett, J. *Indira Gandhi and the Exercise of Power,* in *Womences Political Leaders Studies in Gender and Governing*, Routtedhe, 2013.

Paiusan, C. *Indira Gandhi – simbolul Indian*. https://www.historia.ro/sectiune/portret/articol/indira-gandhi-simbolul-indian.

Tătaru, I. *30 de ani de la asasinarea Indirei Gandhi, femeia care a schimbat India*. https://www.antena3.ro/actualitate/inedit/oameni/30-de-ani-de-la-asasinarea-indirei-gandhi-femeia-care-a-schimbat-india-271925.html.

Сидорчик, А. *Моя кровь будет питать Индию. Кто и за что убил Индиру Ганди?*. http://www.aif.ru/society/history/moya_krov_budet_pitat_indiyu_kto_i_za_chto_ubil_indiru_gandi .

Recomandat
Liliana ROTARU,dr., conf. univ.

TUDOR ARNĂUT – VIAŢA ŞI ACTIVITATEA

Irina BRICEAG

Tudor Arnăut, în timpul vieţii, s-a manifestat ca arheolog, profesor universitar, doctor în istorie şi a avut o viaţă destul de bogată, ocupând o serie de funcţii importante pe care le-a exercitat cu demnitate şi măiestrie, dar şi practicându-şi cu dragoste şi dăruire de sine vocaţia – arheologia.

Născut în anul 1959, în s. Giurgiuleşti, r-nul Cahul, a absolvit în anul 1978 Colegiul Pedagogic din Cahul, după care între 1981-1986 a fost studentul Facultăţii de Istorie a Universităţii de Stat din Moldova. În această perioadă, „s-a specializat pe arheologie sub îndrumarea prof. I. Niculiţă, care ulterior i-a devenit coordonatorul tezei".

După absolvire, a fost angajat în calitate de asistent la Catedra de Arheologie şi Istorie Antică şi Medievală a Facultăţii de Istorie. „Din acea

vreme şi până la ultima suflare s-a dedicat cu trup şi suflet procesului de cercetare şi instruire în cadrul Facultăţii de Istorie USM, parcurgând toate treptele ierarhiei universitare, de la asistent până la doctor conferenţiar universitar, prorector USM". Paralel, şi-a obţinut doctoratul la Universitatea din Bucureşti în 1998, lucrarea sa *Vestigii ale secolului VII-III i. Hr. în spaţiul de la răsărit de Carpaţi*, fiind distinsă cu aprecierea *magna cum laude*.

În cadrul facultăţii a fost profesor a mai multor cursuri, precum: „Istoria Veche a spaţiului Românesc", „Spaţii Sacre şi memoria colectivă", „Colonizarea ca fenomen istoric", „Istoria Orientului Antic", „Istoria Greciei antice", „Numismatica", „Etnicitate, naţionalism, identitate", etc.

A fost un bun manager, în perioada 1998-2006 deţinând funcţia de director al Colegiului Pedagogic „Alexei Mateevici" din Chişinău şi prorector al Universităţii de Stat, dar cel mai mult s-a remarcat ca fiind un arheolog veritabil, fapt dovedit de numeroasele articole ştiinţifice şi studii publicate de-a lungul activităţii sale în numeroase reviste de specialitate atât din R. Moldova, cât şi de peste hotarele ţării (de ex.: „Revista Arheologică", „Tyragetia", „Istro-Pontica, Carpatica", etc.) A participat şi la numeroase conferinţe şi simpozioane naţionale şi internaţionale.

Cercetările cetăţilor de la Saharna Mică, Măşcăuţi, Potârca, Pojoreni, Hansca, Stolniceni, sunt strâns legate de numele lui Tudor Arnăut, fiind mereu activ implicat în cercetarea practică a acestor situri, dar şi a unora din România şi Ucraina, ceea ce a dus la stabilirea relaţiilor de cooperare şi prietenie cu colegii din România, în special, prietenia cu Mircea Babeş.

A propus „o nouă direcţie de cercetare în care sunt concentrate riguros, fundamental şi adecvat analizate datele privind relaţiile, tradiţiile antice, informaţiile epigrafice, vestigiile arheologice, iconografice, etc.".

Ca discipol al lui I. Niculiţă a împărtăşit şi promovat concepţiile lui despre continuitatea traco-dacică. Direcţia ştiinţifică prioritară a constituit-o studierea spiritualităţii din spaţiul balcano-carpato-pontic în mileniul I a. Hr. „Cercetările de lungă durată ale lui Tudor Arnăut, ce s-au realizat în mai multe tratate de sinteză ori în diverse publicaţii, abordau în permanenţă, fie şi tangenţial, aspecte legate de spiritualitatea tracilor septentrionali: geţilor, dacilor, carpilor, tyrageţilor, etc.". Opera ştiinţifică cuprinde contribuţii semnificative, descoperiri care i-au atras atenţia, fără ca ele să fie numaidecât rezultatul propriilor săpături. Aici se înscriu majoritatea articolelor despre vetrele de cult, râşniţele de tip grecesc, diferite aspecte ale ritului, ritualului şi inventarului funerar şi problema sacrificiilor umane.

„Cărţile lui, studiile publicate au devenit lucrări de referinţă pentru specialişti", întrucât aduce un nou suflu şi noi teorii asupra subiectelor existente şi, mai mult sau mai puţin, cercetate. A adus contribuţii esenţiale

în arheologia pentru înţelegerea şi clarificarea celor mai importante aspecte specifice tracilor septentrionali, în special prin monografiile sale, ca de exemplu *Vestigii getice din cea de a doua epocă a fierului în interfluviul Pruto-Nistrean* (Iaşi, Helios" 1997, în colab. cu Ursu-Naniu Rodica); *Vestigii ale secolului VII-III i. Hr. in spaţiul de la răsărit de Carpaţi* (Chişinău, Centrul Editorial USM, 2003); *Spaţii sacre şi practici funerare din mileniul I a. Chr. în arealul Carpato-Balcanic* (manuscrisul tezei de doctorat).

În concluzie, Tudor Arnăut a lăsat o activitate ştiinţifică destul de bogată şi utilă mediului ştiinţific arheologic, datorită noilor concepţii şi viziuni abordate în lucrările sale, dar şi prin completarea cu noi informaţii şi dovezi vechilor cunoştinţe. „Arheologia românească a suferit omeneşte o grea pierdere, dar tot ceea ce a realizat pentru ea cercetătorul şi profesorul Tudor Arnăut se păstrează şi se va transmite celor ce vin după noi" - spunea Mircea Babeş.

Bibliografie:

Niculiţă. I. *În loc de prefaţă*. În: „*Spaţii sacre şi practici funerare din mileniul I a. Chr în arealul Carpato-balcnic*" de Arnăut Tudor, Chişinău, 2014.

Babeş, M. *Arheologul şi profesorul Tudor Arnăut: evocarea unui prieten*. În: „*Spaţii sacre şi practici funerare din mileniul I a. Chr în arealul Carpato-balcnic*" de Arnăut Tudor, Chişinău, 2014.

Matveev, S. *În memoriam Tudor Arnăut*. În: *Revista Arheologică*, vol. VIII, nr. 1-2, 2012.

Ursu-Naniu, R. *Tudor Arnăut, or the passion for archaeology (1958-2012*). În: *Thraco-Dacica S. N.*, tomul IV-V (XXVII-XXVIII), 2012-2013.

Colectivul catedrei Arheologie şi Istorie Antică, USM. *Obituria în memoriam Tudor Arnăut*. În: *Tyragetia*. vol. VI [XXI], Chişinău, 2012.

Recomandat
Andrei COROBCEAN, dr., lect. univ.

IMAGINEA CAVALERULUI MEDIEVAL ÎN LITERATURA EPICĂ OCCIDENTALĂ

Crina HAREA

Evul Mediu a exercitat o influenţă deosebită asupra dezvoltări civilizaţiei contemporane. Un rol important, în acest sens, l-a jucat literatura

medievală, care a introdus în societate un cod anume al manierelor derivat din idealurile cavalerismului, care ne ghidează până în prezent.

În secolul al XII-lea, feudalismul se consolidează definitiv în ţările europene. Clasa dominantă în societate este alcătuită din nobili şi cavaleri, antrenaţi în războaie şi turniruri, ospeţe şi petreceri. Cavalerismul devine un atribut tipic al societăţii, transformându-se într-o adevărată organizaţie feudal-militară, cu regulamentele şi idealurile sale de castă, de cinste, de eroism şi de iubire.

Cavalerul trebuia să corespundă unui cod de reguli şi exigenţe, să fie nu numai viteaz şi curajos, fidel suzeranului său, dar şi un om educat, elegant, galant. Realitatea a generat o literatură exprimând idealurile de viaţă ale cavalerismului care, la rândul acesteia, a contribuit la consolidarea acestuia. Literatura cavalerească s-a manifestat în poezie şi în roman, mai rar în proza scurtă. Opere de o inestimabilă valoare descoperim în literatura franceză, apoi, sub influenţa ei, literatura germană, în celelalte, scrierile de factură curteană fiind reprezentate mai modest şi în forme specifice.

Cele mai reprezentative rămân a fi romanele cavalereşti, iar autorul de referinţă este Chrétien de Troyes, creatorul *ciclului arthurian*, numite şi romane despre isprăvile cavalerilor Mesei Rotunde. El porneşte de la legendele bretone – povestiri de aventuri în care eroii sunt cavaleri ai regelui Arthur din Britania. Chrétien de Troyes a scris cinci romane în versuri: *Érec şi Énide; Lancelot sau Cavalerul cu cotiga; Cligés; Yvain sau Cavalerul cu Leul; Perceval sau Povestea Graalului*.

Din seria acestor romane, face parte şi ciclul romanelor despre *Tristan şi Isolda*, al căror subiect a fost reconstruit de Joseph Bédier, precum şi romanul *Parzival* al scriitorului german Wolfram von Eschenbach.

Schema epică este aceeaşi pentru toate: eroul are un eşec, este scos cumva din normalitate şi trebuie să-şi recâştige starea obişnuită printr-o serie de iniţieri, de încercări eroice sau magice, în urma cărora are acces la un univers nou.

Spre deosebire de poemele epice, considerate cele mai realiste cântece de vitejie din literatura medievală: *Cântecul lui Roland* (Franţa), *Cântecul Nibelungilor* (Germania de Sud), *Cântecul Cidului* (Spania), în care sunt descrise virtuţile esenţiale ale cavalerilor, romanul cavaleresc aduce, în secolul al XII-lea, o nouă scară de valori şi o nouă viziune asupra iubirii. Suprema valoare nu mai consta în vitejia războinică şi în fidelitatea vasalului faţă de nobilul său suzeran, ci în idealul *cavalerului rătăcitor,* pedepsind nedreptatea şi ajutându-i pe cei nenorociţi, credincios lui Dumnezeu şi unei doamne căreia şi-a dăruit iubirea şi căreia îi închina toate victoriile sale. Cavalerul urmăreşte, în ciuda oricăror obstacole, perfecţionarea spirituală,

simbolizată de Sfântul Graal. Graalul, în legendele mistice ale Evului Mediu, era un vas în care Iosif din Arimateea ar fi strâns sângele lui Iisus.

Aşa cum am menţionat, romanele cavalereşti oferă un loc esenţial iubirii. Dragostea din romanele cavalereşti este, de obicei, una licită, conjugală. Aventurile se pot termina cu un *happy end,* în care cavalerul se căsătoreşte, în cele din urmă, cu aleasa inimii sale. Ori se reconciliază cu ea, dacă soarta i-a despărţit cumva. Din romane aflăm mai clar ce trebuia să facă un cavaler pentru a fi demn de a purta numele de îndrăgostit – trebuia să-i închine toate victoriile lui şi să se supună în toate persoanei iubite, chiar până la a se umili. Îndrăgostitul, ca un vasal, îngenunchea în faţa femeii – simbol al supunerii extreme din partea unui bărbat, fiinţă superioară. Dacă ea îi accepta jurământul de credinţă, între ei se stabilea o relaţie care era pecetluită printr-un sărut pe buze.

În aceste romane cavalereşti, există şi iubirea nepermisă. Aceasta fiind o iubire adulteră, îndrăgostitul cavaler nu îşi alege o fecioară, ci pe soţia altuia. Nu o ia cu forţa, ci o cucereşte. Cu riscuri, îi învinge încetul cu încetul rezistenţa. Aşteaptă până când ea se predă şi-şi oferă favorurile. Pentru această cucerire, el desfăşoară o strategie minuţioasă, o transpunere ritualizată a tehnicilor vânătorii, ale luptei în turnir sau ale asaltului unei fortăreţe. Doamna aleasă este un fel de citadelă care trebuie asediată.

Literatura medievală ni-l prezintă pe cavaler ca pe un triumfător în toate: atât în lupte, cât şi în dragoste. Cazul tipic şi care ar părea să contravină acestui model de cavaler este cel al lui Lancelot, care, din iubire pentru Guinevra, soţia regelui Artur (romanul *Lancelot sau Cavalerul cu cotigă*), acceptă să se urce într-o cotigă cu care erau duşi spre supliciu condamnaţii sau să se lase înfrânt într-un turnir. Dacă pierde dragostea doamnei sale, cavalerul nu mai are nimic şi trebuie să îşi piardă minţile, aşa cum face Yvain (romanul *Yvain sau Cavalerul cu leul)*, sau îşi pierde viaţa, precum Tristan, care o iubeşte pe Isolda, soţia unchiului său Marc, seniorul său (romanul *Tristan şi Isolda*). Rănit, acesta aşteaptă sosirea iubitei sale Isolda, care l-ar fi putut vindeca. Pentru că i se spune că ea nu vine, Tristan se lasă, pur şi simplu, să moară.

Cu timpul, statutul şi codul iubirii curtene a fost exagerat peste măsură, încât s-a transformat într-o doctrină scolastică a iubirii, într-o ştiinţă a iubirii, ale cărei legi deveneau obligatorii pentru cavaleri, astfel ajungându-se de la libertatea sentimentului la îngrădirea, constrângerea lui.

Literatura medievală a oferit creaţii fără de care, nu s-ar fi putut clădi nimic din tot ceea ce astăzi numim artă literară. În acelaşi timp, acest spaţiu a dus la formarea unor modele morale, care stau şi astăzi la baza atitudinii etice.

Recomandat
Igor BERCU, lector univ.

CONCEPŢIILE DE REFORMARE A BISERICII EXPUSE DE MARTIN LUTHER ÎN *CELE 95 DE TEZE*

Daniel SPÎNU

Biserica Catolică servea în Evul Mediu drept sprijin ideologic al întregii orânduiri feudale. Ea propovăduia ideea conform căreia lumea şi întreaga ordine existentă în ea, inclusiv orânduirea socială, au fost create de Dumnezeu şi nu pot fi schimbate, iar maselor de oameni nu le rămâne decât să se supună autorităţilor aprobate de însuşi Dumnezeu.

Martin Luther s-a născut pe 10 noiembrie 1483 la Eisleben, în Saxonia, fiind al doilea fiu al lui Hans şi al Margaretei Luther. A început la cinci ani şcoala din Erfurt, la finele căreia ştia să scrie, să citească în limbile germană şi latină şi bazele religiei creştine. În 1497 Luther este trimis la Magdeburg, după care pleacă la şcoala din Eisenach, unde şi-a pus bazele unei cunoaşteri mai aprofundate a limbii latine. După aceasta este trimis de tatăl său la Universitatea din Erfurt. În anul 1505, Luther a intrat la o mănăstire augustină din Erfurt peste doi ani fiind hirotonit. Ca şi călugăr augustin, în 1510 vizitează Roma, iar odată ajuns acolo a rămas uimit de luxul în care trăia clerul. A fost foarte indignat de acest lucru, în special de practica vânzării indulgenţelor. A fost atât de revoltat încât a scris *Cele 95 de teze* când un călugăr, Johann Tatzel, a început să vândă indulgenţe şi în Germania.

Astfel, la 31 octombrie 1517, Martin Luther publică *Cele 95 de teze* prin care a condamnat acest lucru. De remarcat din start că Luther nu a mers împotriva învăţăturii creştine, dar împotriva practicii vânzării indulgenţelor, împotriva folosirii convingerilor religioase ale maselor de oameni şi puterii Papale, pentru îmbogăţirea bisericii. El a mers împotriva a tot ceea ce însăşi *Biblia* condamna.

Ceea ce a vrut Martin Luther să facă, de fapt, a fost să creeze acea „biserică ieftină" pe care toţi oamenii de rând şi-ar fi dorit-o. Luther nu a dorit niciodată să creeze o ruptură în Biserica Catolică. Potrivit primei teze a lui Martin Luther, practic niciun om nu era mântuit, întrucât salvarea vine prin pocăinţă şi nu prin indulgenţe[1]. Altfel pentru ce a mai murit Hristos, dacă fiecare ne cumpărăm biletele spre RAI ?

Afirmaţia care a fost cea mai şocantă pentru clericii, călugării dar şi creştinii de atunci a fost expusă în teza 6, şi anume, că nici biserica, nici Papa

[1] Teza 1: Când a spus: „*Poenitentiam agite*", Domnul şi Stăpânul nostru Iisus Hristos a vrut ca întreaga viaţă a credincioşilor să fie caracterizată de pocăinţă.

nu pot să-l elibereze pe om de păcat[1]. Ceea de ce poate izbăvi Papa, este doar pedeapsa pe care el însuşi a pus-o peste om, fie prin puterea sa, fie potrivit canoanelor bisericeşti. *Teza 45* spune clar că prin indulgenţe era adusă o ofensă la adresa lui Dumnezeu. El nu are nevoie de finanţele noastre şi noi nu-L putem nicidecum cumpăra[2]. *Tezele* lui Martin Luther au fost supuse de două ori unor comisii speciale pentru a dovedi ereticitatea lor, însă opozanţii lui nu au putut aduce niciun argument Biblic împotriva lui. La 15 iunie 1520, Papa Leon al X-lea a emis o bulă prin care Luther era ameninţat cu excomunicarea. Trimişii Papei au răspândit această veste în toată Germania, mergând şi arzând copiile tezelor. În 1521, Luther şi toţi adepţii săi au fost excomunicaţi din Biserica Catolică. În acelaşi an, numele lui Luther devenise atât de faimos, încât reprezentantul Papei s-a văzut nevoit să recunoască în raportul său trimis la Roma: „ Nouă zecimi ale Germaniei strigă: „Luther" iar cealaltă zecime cel puţin „Moarte curţii Papale" .Mulţi istorici, printre care şi umanistul Hotten şi cavalerul Franz von Sickingen, l-au salutat pe Luther, numindu-l eliberatorul Germaniei de sub dominaţia Romei.

În încheiere, putem să afirmăm următoarele:

1. La început Martin Luther nu avea de gând să scadă influenţa Bisericii, să facă o transformare. El doar dorea, ca şi călugăr augustin, scoaterea elementului eretic.

2. Atunci când a afişat *Tezele* la Wittenberg, el le-a afişat după tradiţia de atunci: Invita doritorii să organizeze o discuţie publică pentru problema contravenirii indulgenţelor cu învăţătura Biblică. Menţionând totodată că nu există niciun pasaj în *Biblie* referitor la indulgenţe.

3. Luther a avut o bună priză şi la pătura burgheziei care, în perioada acumulării de capital aştepta cu nerăbdare avuţiile bisericeşti.

Bibliografie:

Cornilescuescu, D. *Biblia: Sfânta Scriptură*. Bucureşti, 2001.

Febvre, L. *Martin Luther: un destin*. Bucureşti, 2001.

Кокырлэ, П., Пырeу, А. *Мартин Лютер – выдающийся реформатор XVI века*. Кишинев, 2013.

[1] Papa nu poate să ierte nici o vinovăţie, cu excepţia faptului de a declara că ea a fost iertată de Dumnezeu şi prin consimţământul faţă de iertarea dată de Dumnezeu, deşi, desigur, Papa poate acorda iertarea în cazurile care sunt rezervate judecăţii sale. Dacă dreptul lui de a acorda iertarea în asemenea cazuri ar fi disprețuit, vinovăția ar rămâne întru totul neiertată.

[2] Creştinii trebuie să fie învăţaţi că acela care vede un om aflat în nevoie şi trece pe lângă el, iar apoi îşi dă [banii] pe iertări, nu cumpără indulgenţele papei, ci indignarea lui Dumnezeu.

Грацианский Н.П., Сказкин С.Д. (ред.), *Хрестоматия по истории средних веков. Том 2*. Москва, 1950.
Udalţova, Z. V. Karpov, S. P. *Istoria Evului Mediu" Vol. II*. Chişinău, 1993.

Recomandat
Pavel COCÂRLĂ,dr. hab., prof. univ.

COLONIZAREA BASARABIEI CU COLONIŞTI GERMANI ÎN SECOLUL AL XIX-LEA

Victor BURDUH

Teritoriul dintre Prut şi Nistru timp de câteva decenii a prezentat un interes sporit pentru Imperiul Rus, care dorea să-şi instaureze supremaţia la gurile Dunării. După Războiul Ruso-Turc din anii 1806-1812, prin Tratatul de la Bucureşti din 16/28 mai 1812, Basarabia devine regiune de hotar în sud-vestul Imperiului Rus, teritoriul care era străin pentru ei atât din punct de vedere istoric, politic, cât şi geografic şi cultural. Ţarismul promova în teritoriul nou-anexat o politică de rusificare şi deznaţionalizare, folosind pentru aceasta diferite metode. Autorităţile imperiale doreau să transforme provincia în una rusească, susţinând colonizarea regiunii cu colonişti bulgari, găgăuzi, germani, elveţieni, evrei şi etnici ruşi şi ucraineni. Ca rezultat, este schimbată structura etnică a populaţiei din Basarabia. Astfel ne-am propus drept obiectiv să analizăm scopul pe care l-a urmărit administraţia rusă în procesul de colonizare în raport cu situaţia de astăzi, referitor la etniile conlocuitoare din Republica Moldova. Studiind evoluţia comunităţilor germane pe aceste teritorii, cuprinse cronologic între 1814-1871, putem distinge convenţional următoarele perioade:

1. 1814-1829 – perioada sosirii primilor colonişti şi constituirea primelor colonii în sudul Basarabiei.

2. *1829-1859* – perioada de maximă imigrare a coloniştilor germani în Basarabia din afara Imperiului.

3. 1859-1871 – perioada de statornicire a germanilor în Nordul şi Centrul Basarabiei, crearea noilor colonii, efectuată de descendenţi din vechile colonii.

Primii colonişti germani au venit din ducatul Varşoviei, în baza deciziei imperiale din 22 iunie 1814, urmând să beneficieze de aceleaşi condiţii de care beneficiau coloniştii bulgari şi sârbi. Având în vedere condiţiile grele în care aceştia s-au pomenit, administraţia imperială plănuia acordarea

anumitor înlesniri şi privilegii pentru coloniştii germani, dar trebuia să se ţină seama de faptul că colonizarea urma să fie efectuată nu din contul statului, dar al coloniştilor, iar ajutorul se preconiza să fie acordat doar pentru cazuri extraordinare.

Ulterior, a fost stabilită mărimea împrumutului de care puteau beneficia coloniştii – 270 rub. pentru construirea caselor de locuit şi câte 5 kop. în zi de fiecare persoană pentru hrană, până la prima recoltă, iar scutirile de impozite au fost mărite până la 10 ani. Peste puţin timp, suma împrumutului pentru coloniştii săraci a fost majorată până la 370 rub., iar pentru hrană – până la 20 kop. de persoană. Coloniştii germani beneficiau şi de privilegiile acordate coloniştilor din ducatul Varşoviei, strămutaţi în Rusia: fiecare familie primea în proprietate veşnică câte 60 desetine de pământ; erau eliberaţi de recrutare şi de încartiruirea detaşamentelor militare, beneficiau de dreptul de a-şi exprima ritualul de cult, de a-şi construi biserici în baza credinţei pe care o propagă. După expirarea termenului de 10 ani de privilegii acordat, era fixat un alt termen de 10 ani pentru întoarcerea datoriilor.

Prima colonie germană Tarutino este fondată în 1814. Peste un an au fost fondate coloniile Krasna, Maloiaroslaveţ şi Culm, în 1816 – Arcizul Vechi, Borodino, Berezina, Kleistitz, Leipzig, Brien, Verschampenaus I şi Paris, în 1818 – Teplitz, în 1821 – Katzbach, în 1822 – Sărata, în 1823 – Maloiaroslaveţ II şi Verschampenaus II, în 1825 – Arcizul Nou, în 1830 – Gnadental, în 1833 – Friedenstal, în 1834 – Dienewitz, în 1835 – Leichitental, în 1839 – Polotzk şi în 1842 – colonia Hoffnungstal. Coloniştii au fost înzestraţi cu 130.787 desetine 20.224 stânjeni pătraţi de pământ, inclusiv: 6.341 desetine 928 stânjeni pentru amenajarea gospodăriilor individuale, 41.052 desetine – pământ arabil, 80.624 – fân şi păşuni.

Un alt val de colonişti germani au sosit în Basarabia, din aceleaşi ţinuturi, după Revoluţia Poloneză din 1830-1831. După coloniştii veniţi din Polonia (fondatori ai primelor 12 colonii germane din Basarabia, începând cu Tarutino şi Borodino în 1814) au urmat cei din diverse ţinuturi germane, pe primul loc, ca număr, situându-se Württembergul (1.012 persoane), din peste 50 de localităţi. Localităţile Backnang, Barckenheim, Frendenstadt, Heilbronn, Leonberg, Ludwigsburg, Marbach, Nagold, Nurtingen, Rentlingen, Schorndorf, Stuttgart, Sulz, Tubingen, Urach, Waiblingen au dat între 20 şi 50 de colonişti. Colonizarea germană în Basarabia a continuat până în anii ’40 ai sec. al XIX-lea. Către această perioadă au fost fondate 24 de colonii, în care locuiau 25.646 de persoane. Coloniştii germani erau destul de neomogeni etnic. Potrivit datelor statistice din 1827, din cele 9.107 de persoane, germanii din Württemberg, Prusia, Saxonia, Bavaria, Mekklenburg şi Austria constituiau 5.775 (63,4%) de persoane, alte naţionalităţi – 3.332 (36,6%) de persoane,

inclusiv: polonezi – 3.272, francezi – 35, unguri – 14, cehi – 10 şi un estonian. Basarabia era un loc destul de atractiv pentru coloniştii germani, aceştia ocupând primul loc între guberniile ruse după numărul coloniilor şi suprafaţa de pământ cu care au fost împroprietăriţi.

Ulterior, sub influenţa cercurilor liberale, guvernul lichidează, în 1871, toate privilegiile de care beneficiau coloniştii germani. Coloniile şi-au pierdut statutul lor special, s-au transformat în simple sate. Şcoala şi alte instituţii ale coloniştilor au fost trecute de la limba germană la cea rusă. Coloniştii au fost lipsiţi de statutul de categorie specială, fiind trecuţi în categoria *„ţărani-proprietari*", prin obligativitatea îndeplinirii serviciului militar, iar după 1881 sunt obligaţi să-şi ia cetăţenia rusă.

În concluzie, putem menţiona că politica de colonizare cu etnici germani s-a înscris organic în parametrii politicii promovate de ţarism în Basarabia, ce avea ca scop schimbarea componenţei etnice a provinciei, diminuarea elementului autohton şi rusificarea în întregime a populaţiei.

Recomandat
Valentin TOMULEȚ,dr. hab., prof. univ.

NEGUSTORUL GREC PANTELIMON SINADINO: REPREZENTANT AL ELITEI BURGHEZE DIN BASARABIA

Tatiana TANAS

Tematica legată de elitele nobiliare şi burgheze din Basarabia în secolul al XIX-lea este una relativ nouă. Vom încerca, mai întâi de toate, să definim termenul de „elită", şi anume, că conceptul de elită provine din verbul latinesc *eligo* însemnând „a alege" şi din franceză *elite* – „ales, elită". Conform *Dicţionarului explicativ,* elita este definită ca un grup de persoane care reprezintă ceea ce este mai bun, mai valoros, mai ales într-o comunitate, o societate. Conform *Dicţionarului de sociologie,* elita reuneşte persoanele care monopolizează autoritatea şi puterea, exercitându-le pe acestea din urmă printr-o formă de dominaţie: economică, politică, culturală, ideologică. În sensul cel mai larg al cuvântului, termenul de *elită* desemnează oamenii deosebiţi prin pregătire şi talent în domeniul lor de activitate: economică, politică, culturală care obţin performanţe remarcabile, joacă un rol esenţial în procesele social-politice şi economice.

Elita comercială este cea care deţine dominaţia economică şi realizează puterea economică în societate. Din elita economică fac parte

proprietarii de stabilimente economice industriale, marii acţionari şi membrii consiliilor de administraţie ale acestora, negustorii de ghilda I, proprietarii şi întreprinzătorii din domeniul agricol cunoscuţi prin poziţia şi puterea lor economică.

În aşa mod, unul dintre cei mai importanţi şi bogaţi reprezentanţi ai elitei burgheze din Chişinău este Pantelei Ivanov Sinadino. Dacă e să vorbim despre originile acestuia, atunci putem spune că primele atestări ale familiei Sinadino sunt prezente încă din secolul al XVII-lea, un reprezentant al familiei Sinadino, de origine bizantină s-a stabilit pe insula grecească Chios din Marea Egee. În sec. XVIII-XIX, locuiau patru fraţi Sinadino, unul dintre ei Ioan, fiind omorât în timpul unui măcel al turcilor din 1822. Fiul lui Ioan, Pantelimon (1795-1865), participant la mişcarea eteristă, s-a refugiat la Odesa, apoi s-a stabilit la Chişinău.

Negustorul grec Pantelimon Sinadino este atestat ca supus turc, iar din 1829, Pantelimon se afla în Basarabia, dispunând de bunuri imobiliare în Chişinău. Transferarea cu traiul în Chişinău şi începutul activităţii comerciale a negustorului Sinadino au coincis cu privilegiile acordate burgheziei comerciale din Basarabia.

În 1829 Pantelimon Sinadino a cumpărat de la căminarul Gheorghe Catacazi un imobil situat în sectorul III al urbei. Tranzacţia a fost încheiată la data 31 august 1829, când Gheorghe Catacazi a solicitat Tribunalului Civil din Basarabia să legalizeze actul de vânzare-cumpărare asupra proprietăţii sale imobiliare din Chişinău, vândută comerciantului Pantelimon Sinadino. Gheorghe Catacazi a vândut negustorului Pantelimon 4 case. Pantelimon Sinadino era un negustor destul de bogat ce a putut să-şi procure o avere impunătoare, în aşa mod fiind unul dintre cei mai renumiţi negustori de ghilda întâi din Basarabia.

Capitalul comercial de care dispunea P. Sinadino era format nu doar de pe seama comerţului şi cămătăriei. El deţinea diferite întreprinderi comercial-industriale. Documentele atestă că în 1836 Pantelimon Sinadino deţinea pe moşia Visterniceni o spălătorie de lână care spăla anual 30 mii puduri de lână. Timp de 5 luni au lucrat 40 mii de muncitori, zilnic 270 de muncitori. Pantelimon Sinadino şi-a mărit capitalul şi de pe seama exploatării micilor producători, având în arendă un şir de localităţi, cu imense pământuri.

Datorită faimei sale, în perioada 1837-1842, Pantelimon Sinadino a exercitat funcţia de primar al oraşului Chişinău. Din registrele parohiale din anii 40 ai secolului al XIX-lea, vedem că la naşterea celor trei feciori: Victor, Alexandru şi Ivan, Pantelimon Sinadino a fost înregistrat de ghilda a doua. Atunci când a depus cererea pentru testamentul soţiei sale Despina,

Pantelimon Sinadino era înregistrat în categoria negustorilor de ghilda a treia din Chişinău.

Pantelimon Sinadino a obţinut o bună parte din avere şi datorită căsătoriei sale cu Despina Ivanova, care avea câteva sate, iar după moartea acesteia Pantelimon a intrat în dreptul de moştenitor a bunurilor soţiei sale, aceasta decedând la vârsta de 42 de ani. Averea soţiei sale era estimată în valoare de 10 mii de ruble argint. Averea inclusă în testament includea moşiile pe care Despotina le-a primit în timpul căsătoriei sale.

Importanţa lui Pantelimon Sinadino rezultă din faptul că datorită moşiilor şi întreprinderilor comercial-industriale pe care le-a deschis şi cumpărat, populaţia avea loc de muncă, a contribuit la dezvoltarea Chişinăului ca centru economic şi comercial.

În memoria lui Pantelimon Sinadino, a fost ctitorită Biserica Sfântului Pantelimon, de către fiii acestuia Ion şi Victor Sinadino în anul 1891. Biserica a fost construită în spiritul stilizărilor istorice, în baza arhitecturii medievale greceşti după arhitectul Alexandru Bernardazzi.

Datorită capitalului său impunător şi contribuţiilor sale, Pantelimon Sinadino este unul dintre reprezentanţii cei mai de vază ai elitei burgheze economico-industriale din Basarabia.

Cazul negustorului Pantelimon Sinadino demonstrează destul de elocvent că elementul burghez alogen a găsit în Basarabia un teren destul de vast de activitate şi posibilităţi reale de a se încadra în diverse domenii, nu numai în cel economic.

Bibliografie:

Poştarencu, D. *Pantelimon Sinadino (130 de ani de la naştere*). În: *Cugetul*, 2005, N 3.

Tomuleţ, V. *Politica comercial-vamală a ţarismului în Basarabia şi influenţa ei asupra constituirii burgheziei comerciale (1812-1868).*

Dicţionar de sociologie, cordonatori Vlăsceanu, L., Zamfir, C. Bucureşti, 1998.

Zavtur, Al., Varzar,i P., Pîrţac, G. *Elita politică şi societatea*. Chişinău, 2000.

Bezviconi, Gh. G. *Boierimea Moldovei dintre Prut şi Nistru*. Vol II. Bucureşti, 1943.

Recomandat
Valentin TOMULEŢ,dr. hab., prof. univ.

MENTALITATEA ŢĂRANULUI BASARABEAN REFLECTATĂ ÎN CONFLICTUL DINTRE FAMILIA DE BOIERI IORDACHE ŞI SANDULACHE TOMULEŢ ŞI LOCUITORII TÂRGULUI LĂPUŞNA (primele decenii ale secolului al XIX-lea)

Adriana BUTNARU

Anexarea Basarabiei de către Imperiul Rus la 1812 a schimbat în totalitate evoluţia teritoriului dintre Prut şi Nistru, atât în aspect politic, cât şi social, greutăţile de bază căzând asupra păturilor de jos ale populaţiei – ţărănimii.

Ţăranii autohtoni erau supuşi unui sistem de dublă exploatare – de către administraţia imperială, ce prezenta o instituţie străină, greu de conceput pentru populaţie, şi de către persoanele fizice, provenite din rândurile moşierilor moldoveni autohtoni sau din rândul străinilor care au primit sau au cumpărat proprietăţi funciare. Aceste împrejurări au o deosebită importanţă pentru a înţelege metamorfozele produse în mediul rural după anexare, fiecare acţiune sau manifestare a ţăranului ne permite să schiţăm mentalitatea acestuia sub regim de dominaţie străină.

Mentalitatea reflectă un complex de caractere, formate în procesul adaptării colectivului uman la mediul natural sau social. Ea desemnează o stare de spirit, o manieră asociată obiceiurilor, o prismă prin care omul priveşte lumea înconjurătoare, încearcă s-o conceapă.

Pentru a evidenţia unele caracteristici ale mentalităţii ţăranului basarabean în primii ani după anexare, este oportun să analizăm răzvrătirea ţăranilor din târgul Lăpuşna din 1817, sau, cum o califică cercetătorul Aurel V. Sava: „ o adevărată revoluţie locală ţărănească…”.

Aceasta a fost generată de faptul că locuitorii târgului Lăpuşna puneau la îndoială dreptul moşierului Iordache Tomuleţ asupra moşiei, dar şi de faptul că li s-a schimbat statutul social, din considerentul că până atunci moşia fusese mănăstirească, iar acum devenise moşierească. În acest sens, ei au elaborat la 30 martie 1817 o petiţie adresată Consiliului Suprem al Basarabiei, în care şi-au expus doleanţele şi şi-au exprimat nemulţumirile.

La 1 aprilie 1817, locuitorii târgului Lăpuşna înaintează o nouă petiţie către rezidentul plenipotenţiar al Basarabiei A.N. Bahmetev în legătură cu intenţiile noului proprietar Iordache Tomuleţ de a-i impune

la îndeplinirea celor 12 zile de boieresc, iar în urma nesupunerii către stăpân, însoţiţi de mazili şi ţărani s-a produs un conflict soldat cu bătăi şi leziuni corporale.

La 19 mai 1820, Guvernul Regional al Basarabiei adresează judecătoriei ţinutului Orhei ordinul privitor la pedepsirea celor 15 ţărani instigatori din târgul Lăpuşna la revoltă. În urma acestei dispoziţii, Serdăria de Orhei a aplicat pedepse grele faţă de răzvrătiţi (prin lovituri de vergi şi zile de detenţie).

La 2 aprilie 1821, raportul funcţionarului Vardalah atestă acordul lăpuşnenilor de a îndeplini prestaţiile în favoarea moşierului Tomuleţ în scopul de a masca continuarea răscoalei.

În toamna aceluiaşi an, conflictul izbucneşte din nou, menţinându-se până în 1841, când Iordache Tomuleţ vinde sătenilor moşia Lăpuşna, preţul urmând să fie plătit în termen de 7 ani. Dar şi de data aceasta lăpuşnenii nu şi-au onorat obligaţiile, iar lupta pentru dreptul de stăpânire asupra moşiei deja după 1848 continuă cu văduva acestuia, Maria Tomuleţ.

Conform investigaţiilor întreprinse după 1998 de către cercetătorul Sergiu Ciocanu, cele trei amprente ale sigiliilor găsite în ANRM au pecetluit răspunsul Serdăriei de Lăpuşna-Orhei la documentele ce vizează problema dintre lăpuşneni şi moşierul Tomuleţ.

Concluzionând, putem afirma că atitudinea moşierului Iordache Tomuleţ nu se diferenţia de ceilalţi stăpâni de proprietăţi funciare (venim aici cu un paragraf din *Scrierile lui C. Negruzzi* de Vasile Alecsandri, unde se spune că „...oamenii care comiteau acele delicte şi crime nu erau răi la suflet, nu erau cruzi în natura lor, ci, din contra, erau blânzi, generoşi, iubitori de săraci, dar aveau dreptul de cruzime şi îl exercitau fără a avea conştiinţă de fapta lor criminală, fără grijă de răspundere, fără teamă de pedeapsă. Astfel era timpul, astfel era starea morală a societăţii. Inimi bune, fapte crude...”.

În aceste circumstanţe, se deosebeau însă ţăranii, pe care acesta vroia să-i aibă în supuşenie. Locuitorii „târgului Lăpuşna” erau dornici de libertate, nesupuşi prin însăşi firea existenţei lor, ţărani care nu s-au mulţumit cu schimbarea statutului lor social, care nu s-au temut să riposteze în mod organizat, să fie fermi şi consecvenţi până la sfârşit în cerinţele lor faţă de stăpân.

Răzvrătirea acestora purta un caracter nuanţat antimoşieresc, avea conducători şi era inspirată ofensiv, fapt care demonstrează că deşi ataşaţi de trecut şi conservatorism, ţăranii basarabeni îşi căutau

dreptatea pe drumul judecăţii, erau încrezători în forţele proprii, chiar fiind asupriţi, dorind mereu să-şi modifice statutul social şi să deţină în condiţii libere proprietatea funciară.

Recomandat
Valentin TOMULEȚ, dr. hab., prof. univ.

ARHIEPISCOPUL BASARABIEI ANASTASIE (GRIBANOVSCHI) (1873-1965)

Mihail BULMAGA

În contextul împlinirii a o sută de ani de la Unirea Basarabiei cu Regatul României, este important să cunoaştem pe lângă evenimentele politice premergătoare acestui eveniment şi pe cele spirituale. Biserica basarabeană a fost o voce importantă în perioada respectivă. Cunoaşterea acestui rol în perioada anunţată este de mare actualitate, fiindcă ne-ar permite să înţelegem anumite aspecte mai puţin abordate sau controversate cu privire la evenimentele precursoare Unirii de la 1918.

În prezentul demers, ne propunem drept obiective: să analizăm activitatea pastoral-misionară a arhiepiscopului Anastasie Gribanovschi în Eparhia Chişinăului şi Hotinului şi atitudinea sa faţă de mişcarea naţională; să evaluăm rolul personalităţii şi a contribuţiei sale în viaţa spirituală a Basarabiei între anii 1915-1918.

Anastasie Gribanovski s-a născut la 6 august 1873, în satul Bratki, judeţul Borisoglebsk, gubernia Tambov. Şi-a făcut studiile la Seminarul Teologic din Tambov şi Academia Teologică din Moscova, obţinând titlu de doctor în teologie (1897). A îndeplinit mai multe funcţii administrative în cadrul Seminarului Teologic din Moscova. În anul 1906 a fost hirotonit episcop de Serpuhov, vicar al eparhiei Moscovei. Ulterior a condus Eparhia de Holmsk şi Liublin, iar din 1915 a fost numit chiriarh al Arhiepiscopiei Chişinăului şi Hotinului.

Predecesorul său arhiepiscopul Platon (1914-1915), fiind înştiinţat despre numirea lui Anastasie Gribanovski în scaunul arhiepiscopal de la Chişinău, a exclamat „sunt foarte bucuros de această numire. Eparhia este încredinţată în mâini sigure”. Chiar din primele zile când a ajuns la Chişinău, s-a interesat de mersul administrării eparhiei, de situaţia bisericilor, a instituţiilor duhovniceşti, înfiinţate din cauza războiului. A vizitat încăperile lazaretului, a vorbit cu ostaşii răniţi şi bolnavi, i-a binecuvântat pe fiecare cu cruciuliţe, dorindu-le vindecare grabnică.

O problemă la vremea respectivă o constituia mişcarea inochentistă. Pentru luarea de măsuri contra lor, în anul 1916 s-au ţinut două congrese eparhiale, sub preşedinţia arhiepiscopului Anastasie. Printre măsurile adoptate, unele au fost propuse chiar de către el, şi anume, ca misionarii eparhiali să răspundă la provocările inochentiştilor prin literatură, şi prin traducerea ei în limba „moldovenească". A avut o grijă deosebită faţă de internatul-atelier pentru ostaşii invalizi. În această instituţie, invalizii puteau să înveţe meserii, albinăritul, creşterea viermilor de mătase, croitorie şi cizmărie. A întreprins foarte des vizite canonice, mai ales în judeţul Hotin, afectat cel mai mult de ororile războiului, însă nu a neglijat nici celelalte judeţe. Faţă de unele elemente ale mişcării naţionale, care deja se manifestau, avea o atitudine precaută. De exemplu, la observaţia făcută preotului Ioan Andronic, precum că pricina ivirii inochentismului ar fi lipsa de literatură moldovenească, şi din cauza că slujbele erau săvârşite într-o limbă neînţeleasă de moldovean, el a răspuns: „problema moldovenească este foarte complicată, a o rezolva şi a o lumina din toate punctele de vedere în prezent nu se poate. Trebuie să prevedem viitorul, să rupem lanţurile masei poporului, să ne străduim să-l contopim în râul slavonismului în biserică şi în şcoală, fără a atenta la nimic, doar împărtăşindu-i cultura rusă. A îngrădi pe moldoveni de ruşi este un rău pentru moldoveni". Însă a subliniat, fiind mult mai precaut decât predecesorii săi, că „cuvântarea şi slujba în biserică trebuie să fie numai în limba moldovenească. Misionarilor eparhiali li se impune ca în viitorul cel mai apropiat să facă convorbiri şi să dea îndrumări în limba moldovenească".

În perioada scurtă cât s-a aflat în eparhia basarabeană, a arătat o grijă deosebită atât faţă de nevoile ostaşilor, orfanilor, invalizilor şi săracilor oraşului Chişinău, cât şi a întregii Basarabii. Vizitele întreprinse în toate judeţele eparhiei, şi majoritatea mănăstirilor denotă interesul pentru viaţa spirituală a tuturor credincioşilor şi a clerului de toate rangurile. Ca rezultat a fost întărită disciplina clerului, iar vizitele canonice în cuprinsul eparhiei au ridicat moralul şi au produs o impresie deosebită asupra credincioşilor. A susţinut revendicările ivite în urma Congresului Eparhial al deputaţilor clerului şi mirenilor din august 1917, despre necesitatea predării limbii moldoveneşti în instituţiile eparhiale şcolare din Basarabia, de asemenea şi a religiei în toate şcolile primare, secundare, superioare, oficierea slujbelor dumnezeieşti în catedrală, în toate bisericile oraşului gubernial şi în alte oraşe, unde sunt moldoveni, în limbile slavonă şi moldovenească, iar în parohiile moldoveneşti în limba moldovenească. A susţinut numirea unui al treilea vicar, dintre moldoveni, fiind propus candidat arhimandritul Gurie Grosu şi ideea privind recunoaşterea şi întărirea autonomiei Bisericii basarabene ca mitropolie, însă canoniceşte supusă Bisericii Ortodoxe Ruse.

Bibliografie:

Parhomovici, I. *Arhiepiscopul Anastasie*. În: *Revista Societăţii Istorico-Arheologice Bisericeşti din Chişinău*.vol. XIX, Chişinău, 1929.

Архиепископ Аверкий, *Жизнеописание Блаженнейшего Митрополита Анастасия*. http://krotov.info/spravki/1_history_bio/20_bio/1965grib.html Accesat: 02.03.2018.

Кишиневские Епархиальные Ведомости, nr. 51, 1915.

Recomandat
Ion GUMENÂI, dr. hab., conf. univ.

COLONIILE GERMANE ÎN SUDUL BASARABIEI (1880-1940). JUDEŢUL CAHUL

Viorica OLTEANU

Teritoriul Basarabiei, pe parcursul sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XIX-lea, poate fi definit ca o zonă de contacte interetnice, care, în dezvoltarea sa istorică, a fost legată de evenimente asociate cu schimbări fundamentale în structura etnică a populaţiei din această zonă. Înţelegând că Basarabia are o poziţie favorabilă din punct de vedere strategic, guvernul ţarist a căutat să ia măsuri suplimentare pentru a crea în această regiune o situaţie mai stabilă. Cu scopul de a-şi constitui o bază socială trainică, el a iniţiat o amplă acţiune de colonizare, cu o populaţie alogenă germană.

Primii colonişti germani au întemeiat şi primele localităţi – Tarutino (1814), Kaţbach, Krasninskaia, Kulm, Maloiaroslaveţ I şi II, Teplitz, Fershampenuaz I şi II, Berezina, Borodino, Brien, Leipzig, Kleastiţ şi Paris. Coloniştii s□au bucurat de libertatea de a construi biserici, de a angaja clerici şi a practica fără îngrădiri propria lor religie, de recrutare şi încartiruire militară. Aceşti colonişti au adus metode şi tehnici agricole moderne, rase superioare de animale, o seriozitate şi o ordine exemplare.

Slăbiţi de călătoria extenuantă şi condiţiile de viaţă mizerabilă, aproape o treime din colonişti au murit imediat după sosire sau în prima iarnă. În prima perioadă a aşezării coloniştilor, epidemiile, cum ar fi ciuma şi holera, viruşii animalelor, invaziile de lăcuste şi recoltele slabe, precum şi consecinţele grave ale războiului distrugeau micile succese ale coloniştilor obţinute cu atâta greu.

În continuare, vom prezenta coloniile germane care au fost întemeiate în sudul Basarabiei, şi anume, pe cele din fostul judeţ Cahul, precum:

Aldendorf (Albota de Sus şi Albota de Jos), r-nul Taraclia, Alexandreşti (com. Burlacu), Alexanderfeld, Aichendorf (sat. Doina), r-nul Cahul.

1. Colonia germană Aldendorf (Albota de Sus şi Albota de Jos)

Conform datelor din Arhivele germane, satul Albota ca colonie germană a fost înfiinţat în anul 1880. Întemeietorii coloniei germane erau veniţi din regiunea Wuttemberg. Denumirea de „Albota" – tradusă din limba latină-turcească înseamnă „cal alb". Proprietarul Albotei, Edelman Shlinger în anul 1880 a vândut pământurile Albotei nemţilor, care au întemeiat aici colonia dată. Majoritatea populaţiei din Albota erau creştini, ocupându-se cu diferite ocupaţii: cizmari - 3, lemnari - 2, fierar - 1, şelar - 1, care confecţiona şa pentru cai, vizitii - 7, iar restul lucrau pământul. O parte din obşte serveau populaţia: o moară şi 3 vânzători.

În Albota ei au crescut vaci, oi, şi în special cai; meşteşugăritul de asemenea era important. Se pregătea cărămida arsă, coloniştii au adus cu ei forme pentru confecţionarea cărămizii, ţigla de tipul „albină", „leu", „inimă". Cu privire la îmbrăcăminte, bărbaţii purtau hainele de stil european, şi anume: cămăşi, de tipul bluzelor, cu guler drept şi înalt, pantaloni scurţi şi ciorapi lungi, pălărie, palton de stofă, pantaloni lungi, căciulă cu marginile largi. Femeile purtau rochii simple de stambă, legau şorţurile, eşarfă, şaluri de lână, palton scurt în formă de jachetă.

2. Colonia germană Alexandreşti/Alexandrovca Nemţească (com. Burlacu)

Denumirea satului Burlacu a fost schimbată în Alexandreşti. Conform datelor oficiale, Alexandreşti a fost întemeiată la 2 septembrie 1908, fiind confirmat de o serie de documente. Astfel, în anul 1907 reprezentanţii coloniilor germane din judeţul Akkerman: Neu-Elft, Wittemberg, Alt-Posttal, Mansburg şi Benkendorf au cumpărat de la moşierul local Abatschi Alexandrov 2.555 hectare de teren, proprietate funciară de pe moşia satului Burlacu din care: 87% teren arabil, 8%- pădure, 5% - vii şi 1.680 m.p. vatra satului. La 2 septembrie 1908, la Burlacu au venit primele patru familii din localităţile menţionate mai sus.

În anul 1925, colonia germană avea 429 de locuitori, şcoală primară, cooperativă economică „Alexandreşti", mori, fierării, tâmplării, băcănii, iar în anul 1.930 avea 718 locuitori, dintre care 600 de germani, 114 români, 1 rus, 1 bulgar şi 2 evrei. Etnicii germani aveau grijă şi de biserică, şi de şcoală.

3. Colonia germană Alexanderfeld (Alexandru cel Bun)

Colonia Alexanderfeld a fost întemeiată în anul 1908 de către coloniştii germani, venind din următoarele localităţi: Dennewitz, Fer-Shopnuas, Paris şi din alte localităţi, care în anul 1.907 au cumpărat de la aristocrata Garting Elizaveta Nicolae, o proprietate de stepă pustie – 2.683 de desetine. Germanii

au construit casele nu haotic, nu cum le-a ieşit, dar au folosit tehnologii în planul planificării şi construirea punctelor de sat. Lungimea străzii era de 1 milă, dar lăţimea de 15 stânjeni. Strada centrală era de tip bulevard, cu un parc în mijloc, ceea ce împărţea satul în două coloane. Lăţimea unei ogrăzi era de 20 de stânjeni, iar lungimea 120 de stânjeni. Astfel o ogradă şi o stradă cuprindeau o desetină întreagă. La sudul coloniei se află o moară, construită în anul 1913.

4. Aichendorf (satul Doina)

Din lista celor 128 de colonii-fiice făcea parte şi satul Doina, numit de germani „Aichendorf" (pădure de stejar). În data de 4 aprilie 1908, a fost luată hotărârea să se construiască satul într-o pădure. S-au început cele mai grele munci de a despica pădurile forestiere. Satul a început să fie construit în jurul a doi copaci de stejari, care sunt şi astăzi prezenţi în centrul satului, exprimând de altfel elementul principal al culturii acestui sat.

În 1922, localitatea avea 88 de case, în care trăiau 222 de persoane. Conform datelor statistice, în anul 1930 aici erau deja 555 de locuitori, dintre care 493 – germani, 25 – moldoveni, restul erau de naţionalitate greacă, rusă etc. Satul avea din 1923 biserică lutherană, frecventată de etnicii germani. În luna septembrie 1908, a fost numit primul profesor, care avea menirea de a-i învăţa pe copii alfabetizarea şi elemente simple ale matematicii.

Analizând şi prelucrând materialul documentar arhivistic şi istoriografic, pot fi trase o serie de concluzii. Astfel examinând datele statistice, afirmăm că referindu-ne la comunităţile germane din Basarabia, cea din fostul judeţ Cahul, pe tot parcursul perioadei analizate, a fost una din cele mai numeroase în Basarabia. Se poate de constatat o creştere continuă a acesteia începând cu sec. XIX şi până la evacuarea forţată a coloniştilor germani în anul 1940.

Bibliografie:

Moraru, A. *Istoria românilor. Basarabia şi Transnistria*. Chişinău, 1995.
Ciobanu, Şt. *Basarabia. Monografie,* Editura:Universitas. Chişinău, 1993.
Şişcanu, I. *Împotmoliţi în tranziţie*, Editura: Civitas, Chişinău. 1999.
Кабузан, В. *Народонаселение Бессарабской области и левобережных раионов приднестровия*. Кишинев, 1974.

Recomandat
Ion GHELEŢCHI, dr., conf. univ.

ÎNVĂŢĂMÂNTUL PROFESIONAL DIN BASARABIA INTERBELICĂ. CAZUL ŞCOLII DE MESERII DIN S. TODIREŞTI, JUD. TIGHINA

Cătălina-Maria BEBEA

Problema învăţământului profesional este actuală şi ajustată la realităţile de care Republica Moldova se ciocneşte în prezent, şi anume: reformarea/revoluţionarea întregului sistem de învăţământ din ţară, inclusiv a instituţiilor de tip secundar-profesional; reducerea numărului şcolilor profesionale şi de meserii, prin comasare sau închidere a acestora; revenirea treptată la situaţiile critice, în care o categorie de copii nu mai au posibilitatea de a-şi face studiile. De aici apare şomajul, iar rata de criminalitate în unităţile administrativ-teritoriale creşte vizibil. Domeniul ce vizează învăţământul profesional şi dezvoltarea acestuia sub forma unui întreg sistem este mai puţin cercetat, de aceea se face necesară studierea acestor procese.

Perioada de după Unire şi anii interbelici au reprezentat pentru destinul Basarabiei o etapă de înflorire economică, socială şi intelectuală. Învăţământul a fost una dintre ţintele reformelor româneşti ale timpului. Astfel, la 26 iulie 1924, a fost promulgată *Legea cu privire la învăţământul primar şi secundar* al Statului Român (Monitorul Oficial, 26 iulie 1924). Potrivit acestei legi, toţi copiii aveau dreptul la studii, indiferent de sex sau naţionalitate; de asemenea, se introducea învăţământul primar şi secundar cu o durată de 7 ani şi, totodată, se insista pe lichidarea deosebirilor dintre şcolile săteşti şi cele urbane. De menţionat este şi faptul că învăţământului din Basarabia îi era proprie o diversitate vădită a formelor şi tipurilor de şcoli. În 1918-1940, pe teritoriul dintre Prut şi Nistru au fost deschise 189 de şcoli urbane şi 1.721 de şcoli rurale cu 275.637 de locuri, ceea ce ar însemna că practic în fiecare sat exista câte o şcoală. Cu excepţia acestora, în Basarabia existau circa 30 de şcoli medii. Numărul şcolilor profesionale a crescut de la 9 în 1919 până la 19 în 1926, direct proporţional cu numărul elevilor, de la 175 la 1.048. De asemenea, un rol deosebit îl aveau şcolile medii agricole de specialitate care pregăteau agronomi, viticultori, zootehnişti ş. a.

Vorbind despre succesele şcolii basarabene, nu putem omite problemele de care aceasta s-a ciocnit. Cea mai mare şi persistentă dintre toate era, ca în toată România, de fapt, frecvenţa şcolară. În acest sens, art. 15 al *Legii Învăţământului* (1924) prevedea amendarea părinţilor cu 200-500 lei, dacă copiii lipseau de la şcoală. Totuşi această rigoare nu a avut

rezultatul scontat şi în 1932 frecvenţa în Basarabia constituia 53,6 la sută. Astfel, această regiune ocupa ultimul loc la capitolul frecvenţă şcolară.

În perioada interbelică, economia basarabeană se baza pe agricultură, dar ramura industrială făcea progrese şi ea. Industria era centrată în special pe prelucrarea materiei prime. Oferta educaţională a Şcolii de Meserii din satul Todireşti era ajustată la necesităţile economice ale timpului. Astfel, în perioada interbelică, şcoala propunea patru specialităţi: lăcătuş- mecanic, fierar, tâmplar şi turnător. Programele de studii durau un an de zile, iar elevii erau structuraţi în patru clase, conform specialităţilor. În total, în instituţie îşi făceau studiile 91 de elevi (în clasa I – 32, în cl. a II-a – 20, în cl. a III-a – 27, în clasa a IV-a – 12). De asemenea, în şcoală funcţionau şi câteva ateliere: atelierul lăcătuşăriei, al fierăriei, al tâmplăriei şi al turnătoriei. Totodată, în baza ordinului Arhiepiscopiei Chişinăului şi Hotinului din 21 martie 1924, pe teritoriul Şcolii a fost înfiinţată o biserică, în care a fost invitat să slujească preotul Arcadie Stadnicov, şi care avea drept menire educarea spirituală a elevilor. Toate manualele erau scrise în limba română.

Procesul de studii avea durata de 9 ore de lucru/zi, 5 practice şi 4 teoretice. Elevii erau întreţinuţi şi instruiţi din contul judeţului Tighina, dar se practica şi învăţământul cu taxă (de exemplu, în anul de studii 1926/1927, 17 elevi din 91 achitau taxa prevăzută de Comisia Interioară a judeţului, din 1 octombrie 1925).

De menţionat că în atelierele Şcolii de Meserii, pe lângă activităţile de program, se mai executau şi comenzi particulare (mobilier şcolar: bănci, dulapuri, table şcolare), de exemplu, pentru anul 1925, comenzile particulare efectuate în atelierele şcolii au adus în bugetul instituţiei peste 280 mii lei.

În final, putem concluziona că Marea Unire din 1918, a avut un impact puternic şi pozitiv asupra dezvoltării învăţământului profesional, şi anume, organizarea internă a şcolii capătă o structură cu mult mai bine delimitată. De asemenea, s-a trecut la limba de instruire română, iar calitatea sistemului de educaţie profesional - creşte, lucru pe care îl observăm din organizarea procesului de studii, 5 ore practice şi 4 teoretice, educaţie spirituală, seturi de manuale etc. P. Cazacu afirma că „nu se pot compara şcolile actuale ca program, conducere şi corp didactic cu şcolile slavo-ruse, bisericeşti, care predominau înainte de război”. Prin urmare, Basarabia se încadrează în sistemul de învăţământ românesc.

Recomandat
Liliana ROTARU, dr., conf. univ.

PROBLEMATICA HOLOCAUSTULUI ÎN TRANSNISTRIA (1941-1944)

David BORCHIN

Regiunea Transnistria situată între râurile Nistru şi Bug a intrat în anii 1941-1944 sub administraţie românească cu statut de teritoriu pus sub controlul unui guvernator care răspundea direct lui Ion Antonescu, conducătorul de facto al României în acea perioadă. Regiunea a fost oferită ca un cadou României de către Hitler în speranţa de a potoli pretenţiile teritoriale ale lui Antonescu pentru Transilvania de Nord, acesta, la rândul său, a acceptat să primească Transnistria motivând că nu este dispus să piardă ceea ce deja i s-a dat. Guvernatorului Transnistriei, Gheorghe Alexianu, i s-a spus de către Antonescu să guverneze această provincie ca şi cum va aparţine României pentru totdeauna. Trebuie menţionat faptul că 80% din populaţia Transnistriei, era din punct de vedere etnic, ucraineană, iar numai 5% din populaţie era etnic românească. Astfel, nu se poate vorbi de o realipire a Transnistriei la Patria-mamă, aşa cum se putea vorbi de Basarabia sau nordul Bucovinei. Antonescu avea să trateze Transnistria ca o regiune separată a României în timpul dictaturii sale, iar în acest sens va desfăşura aici experimentul român al Holocaustului prin care va deporta evreii din Basarabia şi Bucovina de Nord din care cca 210.000 vor muri din pricina tifosului şi a condiţiilor inumane în care au fost ţinuţi, condiţii care au avut ca ultim scop dezumanizarea totală şi exterminarea fizică a deţinuţilor vinovaţi doar de faptul de a se fi născut evrei.

Pe lângă evreii deportaţi, se numără şi evreii transnistreni din care o treime au rămas în urma retragerii armatei sovietice din faţa armatei Germaniei naziste. Aceştia vor muri în această perioadă din pricina asentimentului lui Antonescu, conform căruia evreii au fost găsiţi responsabili de toate relele pe care le-a întâmpinat Armata română de când a trecut Nistrul. Masacrarea evreilor din Transnistria a început cu activităţile unităţii Einsatzgruppe D care, după ce a omorât câteva zeci de mii de evrei transnistreni, a trebuit să părăsească regiunea pentru a rămâne în apropierea frontului, mai ales după Acordul de la Tighina, când responsabilitatea administrării Transnistriei a căzut pe umerii statului român. Guvernatorul Transnistriei, Gheorghe Alexianu, a motivat necesitatea creării unor colonii în Transnistria din pricina imposibilităţii coabitării paşnice dintre evrei şi români, din acest motiv se credea că evreii trebuiau împinşi cât mai mult înspre Răsărit, chiar până în zona de ocupaţie germană. După protestele venite din partea administraţiei Reichskomissariat-ului, aceasta nu a mai reprezentat o opţiune viabilă,

iar autorităţile româneşti din Transnistria, cu ajutorul poliţiilor locale ucrainene, au trebuit să construiască nişte improvizaţii de lagăre în care să adăpostească evreii veniţi din Basarabia şi Bucovina. Aceste „lagăre" au fost mai curând zone întinse împrejmuite de poliţia locală ucraineană. Evreii care se aflau în aceste lagăre erau lăsaţi să moară de tifos şi de frig într-o iarnă în care temperatura scădea până la -30 grade Celsius, singurele adăposturi care le-au fost oferite erau cocini de porci.

Judeţul Golta a fost locul principal de exterminare a evreilor deportaţi în Transnistria, motiv pentru care a primit denumirea de regat al morţii, „regele" acestui regat a fost prefectul Modest Isopescu. Sadismul acestuia este relevat prin felul în care inspecta cu o plăcere morbidă mormanele de cadavre din lagăre pentru ca apoi să le fotografieze când acestora li se dădea foc de către evreii rămaşi în viaţă pe care Isopescu îi lăsa „să se încălzească cu cenuşa fierbinte a coreligionarilor lor care au fost sacrificaţi şi prăjiţi, ca să nu spuneţi că sunt un om rău". Doar în judeţul Golta au murit cel puţin 130.000 de evrei, aici au fost cele mai groaznice lagăre ale morţii din Transnistria: Acmecetca, Domanevca şi Bogdanovca. Alături de evreii care au murit în Transnistria se mai numără şi presupuşii romi recidivişti, dintre care cei mai mulţi au fost inocenţi, precum şi românii care refuzau să ia parte la război din motive religioase.

Holocaustul din România şi-a avut ca spaţiu de desfăşurare Transnistria, masacrarea evreilor a avut loc cu acordul tacit al lui Ion Antonescu care a căutat pe cât de mult a putut să se deculpabilizeze de asemenea acţiuni, motivând că deportarea evreilor a fost o măsură necesară pentru securitatea statului român. De aceea a ales Antonescu Transnistria ca locul de desfăşurare al exterminării în masă a evreilor din România, deoarece chiar dacă în momentul respectiv aparţinea statului român, aceasta a avut doar o administraţie separată care îi răspundea direct lui Antonescu, niciodată fiind integrată întru totul în componenţa statului român. Astfel, responsabilitatea acestor masacre cădeau pe umerii funcţionarilor locali, dacă nu chiar pe umerii poliţiei locale ucrainene, iar Antonescu se putea deculpabiliza ca susţinând că a urmărit doar interesele naţionale ale României.

Bibliografie:

Ancel, J. *Transnistria I*. Bucureşti, 1998.

Radu, I. *Evreii sub regimul Antonescu*. Bucureşti, 1997.

Ottmar, T. *„Chestiunea evreiască" în documente militare române. 1941-1944*. Institutul European, Institutul „Elie Wiesel", 2010.

Recomandat
Florin MÜLLER, dr. hab., prof. univ.

ARTIOM LAZAREV ŞI ROLUL SĂU ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂŢĂMÂNT DIN R.S.S. MOLDOVENEASCĂ

Cătălina-Maria BEBEA

Fiecare personalitate, care figurează în dosarele istoriei – îşi are un rol aparte în istoria omenirii. Artiom Lazarev a fost cel care s-a aflat în mijlocul vieţii publice din R.S.S. Moldovenească pe parcursul întregii sale vieţi. Controversele ce se rotesc în jurul persoanei sale vorbesc despre faptul că a fost un om deloc obişnuit.

Născut la 30 octombrie 1914, în localitatea Camenca, judeţul Olgopolsk, gubernia Podolsk, trece în 1923, împreună cu familia sa pe moşia cneazului Gagarin, în gubernia Herson. Între anii 1924-1927 a frecventat şcoala primară din satul Novo-Mihailovka. Au urmat cursurile şcolii serale, absolvind astfel clasa a 7-a în 1929. De-a lungul anilor 1928 – 1930 a fost colhoznic şi comunar în regiunea comunei Maiak. În ianuarie-iulie 1932 îşi face studiile la Şcoala Republicană de Instructori de Pioneri din or. Tiraspol. Tot aici a fost recomandat pentru studii la Institutul Pedagogic. În 1933 a absolvit rabfak-ul pedagogic şi este înscris la Institutul Pedagogic din Tiraspol. În acelaşi ani el este admis şi la Facultatea de Istorie, pe care a absolvit-o cu menţiune.

În 1937-1938 a activat în calitate de şef de secţie la Comitetul orăşenesc şi regional al comsomolului din R.A.S.S.M. Iar din august 1938 îşi începe cariera în învăţământ – a predat istoria la Institutul Legumicol din Tiraspol. După care, în 1940-1941 a îndeplinit funcţia de inspector superior de istorie şi geografie la secţia instructiv-metodică a Comisariatului Norodnic al Învăţământului a R.S.S.M.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial a fost comandant de pluton, iar în 1946, după demobilizare, s-a întors la Chişinău, unde devine şef al Direcţiei Orăşeneşti de Învăţământ din Chişinău (până în 1947).

Începând cu 1947 până în aprilie 1951, Artiom Lazarev a deţinut funcţia de ministru al Învăţământului al R.S.S.M. Ocupând această funcţie, Lazarev a pus problema revalorificării literaturii clasice. În 1949, printr-un ordin al ministrului, a fost confirmată lista nominală a clasicilor literaturii noastre care urmau să fie introduşi în programele de învăţământ, pentru toate nivelurile de studii. Astfel, la 1 septembrie al aceluiaşi an, în toate şcolile din republică începea predarea, din manuale noi, a literaturii clasice şi a operelor cronicarilor români.

În anul 1951, Lazarev este transferat în organele de partid, unde a ocupat funcţia de Secretar pentru problemele ideologice al CC al PCM (până în anul 1953).

Timp de o decadă, începând cu anul 1953, a fost ministru al Culturii al R.S.S.M., unde a desfăşurat o activitate prodigioasă: în vara anului 1957 a fost inaugurată Aleea Clasicilor cu 12 busturi ale clasicilor noştri (M. Eminescu, V. Alecsandri, I. Creangă, D. Cantemir ş.a.).

De asemenea, oamenii de cultură ai timpului s-au bucurat de susţinerea ministrului Lazarev. „...Maria Bieşu, Vladimir Curbet, Emil Loteanu, ş.a. din plin au beneficiat de mărinimia şi atenţia accentuată din partea lui ca ministru al culturii", afirmă Constantin Popovici.

În anul 1963, a fost demis din funcţia de ministru al culturii fiind învinuit de naţionalism, după care se angajează la Institutul de Istorie al AŞM, unde a fost numit în funcţia de director al Secţiei de istorie a perioadei sovietice.

Anul 1968 pregătise o nouă încercare pentru Artiom Lazarev - el a ocupat funcţia de rector al Universităţii de Stat din Chişinău (este de menţionat faptul că Lazarev este primul rector băştinaş al acestei universităţi). Aflându-se în această funcţie, el a înfăptuit un şir de reforme şi renovări:

• A introdus schimbări cantitative şi calitative în structura universităţii, deschizând noi facultăţi si catedre (de exemplu, trei catedre de istorie: Istorie Antică şi Evul Mediu, Istorie Modernă şi Contemporană, Istoria Moldovei – 1969); în baza Facultăţii de Fizică şi Matematică a creat Facultatea de Fizică şi Facultatea de Matematică şi Cibernetică (1972).

De asemenea, a fost iniţiată activitatea unor noi structuri la nivel de universitate, cum ar fi: Muzeul de Ştiinţe ale Naturii (1968), Consiliul pentru conferirea titlurilor ştiinţifice, Secţia publicaţii, Muzeul de antichităţi (1973) ş.a.

• A depus eforturi considerabile pentru ameliorarea stării deplorabile a Universităţii, unde se învăţa în câteva schimburi, doar 40% dintre studenţi erau asiguraţi cu cămine, 158 de profesori nu erau asiguraţi cu spaţiu locativ, iar 112 ocupau camere în căminul nr.4, destinat studenţilor. Astfel în 1968, Lazarev a scris un demers către Consiliul de Miniştri al Moldovei, în care a expus toate problemele universităţii şi prin care solicita suport pentru crearea unui mediu propice studiilor. În acest mod, între anii 1970 -1974, au fost construite noi cămine, un bloc nou pentru Facultatea de Limbi Străine şi cea de Biologie, universitatea a fost dotată cu tehnici şi utilaje noi. În acest fel, la mijlocul anilor '70, universitatea dispunea de 5 blocuri de studii, 11 cămine studenţeşti (2 au fost date în exploatare deja în anul 1972) şi tot în această perioadă, universitatea a primit 100 de apartamente pentru corpul didactic.

• Odată venit la conducerea universităţii, Lazarev a iniţiat o „politică" de promovare a băştinaşilor, susţinând în funcţii de conducere persoane de origine autohtonă capabile. De asemenea, el susţinea foarte mult activitatea

studenţilor, promovându-i nu doar pe teritoriul RSSM, dar şi în întreaga Uniune Sovietică, direcţionând la studii tineri români din R.S.S.M. (exemplul lui Petru Soltan).

• De asemenea, în perioada în care Artiom Lazarev s-a aflat la postul de rector al USC, s-au stabilit relaţii de colaborare cu Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, care presupunea un schimb de experienţă între cele două instituţii.

După demisia din funcţia de rector al Universităţii de Stat din Chişinău, A. Lazarev s-a dedicat activităţii ştiinţifice, fiind membru corespondent al AŞM (până în 1976), iar din 1976 până în 1977 a fost membru titular şi vicepreşedinte al Academiei de Ştiinţe.

A decedat în 1999, la 14 aprilie.

Activitatea pe care a desfăşurat-o Artiom Lazarev în învăţământul R.S.S.M. nu poate fi trecută cu vederea. Deşi aceasta s-a manifestat în limitele impuse de regim şi un pic peste ele, continuitatea şi produsul deciziilor şi înfăptuirilor sale dăinuie până în ziua de astăzi.

Bibliografie:

Rusnac, Gh., Cozma, V. *Rectorii Universităţii de Stat din Moldova. 1946 – 1993*. Chişinău, 2005.

Brezianu, A., Spânu, V. *Historical Dictionary of Moldova. Second Edition, The Scarecrow Press*. UK. 2007.

Енчиклопедия Советикэ Молдовеняскэ. Вол.4. Chişinău, 1974.

Arhiva Academiei de Ştiinţe a Moldovei, F. 1, inv. 3, d.8118, *„Artiom Lazarev Marcu"*.

Recomandat
Liliana ROTARU, dr., conf. univ.

EMBARGOURILE FEDERAŢIEI RUSE CA INSTRUMENT DE PRESIUNE ASUPRA POLITICII REPUBLICII MOLDOVA (Cazul embargoului asupra vinurilor moldoveneşti din anul 2006)

Liviu ROTARU

Federaţia Rusă (FR) este unul din principalii parteneri strategici ai Republicii Moldova (RM), având în vedere trecutul istoric comun, amplasarea geografică şi piaţa de desfacere largă. Însă ponderea fluxurilor comerciale

dintre RM şi FR s-a schimbat pe toată perioada existenţei relaţiilor datorită rezultatului firesc de diversificare a partenerilor comerciali, dar şi a regulilor neclare de joc în relaţiile comerciale faţă de RM. Aceasta a diminuat scăderea, în perioade scurte, a nivelului exporturilor RM către FR.

În respectiva comunicare, ne-am propus să arătăm cum Federaţia Rusă a folosit pârghiile economice pentru a demonstra politicienilor de la Chişinău că nu este de acord cu politica dusă de aceştia. Vom arăta cum unele decizii ale autorităţilor de la Chişinău, care nu conveneau Moscovei, au influenţat scăderea nivelului exportului şi ca rezultat aducerea de mari prejudicii producătorilor moldoveni care depindeau, în acea perioadă de piaţa rusă. Ca surse pentru elaborarea respectivei comunicări, am folosit unele studii analitice consacrate atât relaţiilor moldo-ruse, cât şi relaţiilor RM cu Uniunea Europeană (UE). Ca izvor de date le-am folosit pe cele publicate pe platforma web a Biroului Naţional de Statistică.

Cea mai vizibilă schimbare, sau mai bine zis scădere a volumului exporturilor RM către FR a fost în anul 2006. Dacă în 2005 volumul total al exportului RM către FR era în valoare totală de 347.361 mii dolari SUA, atunci în anul 2006 această sumă a scăzut practic în jumătate, aducând mari pierderi producătorilor locali care erau puternic dependenţi de piaţa rusă, în special a producătorilor de vinuri. FR reprezenta, în 2006, principala piaţă de desfacere a băuturilor alcoolice moldoveneşti (80 % din totalul exporturilor de vin mergea spre piaţa rusă). Un simplu calcul matematic ne arată că doar în al doilea trimestru al anului 2006, suma exporturilor băuturilor alcoolice a scăzut de la 63.360 mii dolari SUA la 23.356 mii dolari SUA. Drept consecinţă a embargoului asupra vinurilor instituit la 20 martie 2006, exportul acestora în FR a scăzut cu aproximativ 60%[1]. Ca explicaţie la instituirea acestui embargo, inspectorul-şef sanitar al Rusiei de pe atunci Ghenadie Onişcenko a afirmat că vinurile în moldoveneşti au fost găsite metale grele şi pesticide. Partea rusă a declarat că în urma controalelor au fost depistate pesticide în 60 % din probele din RM. Cel mai interesant este faptul că un an mai devreme, Duma rusă a cerut interdicţie asupra importurilor de vinuri moldoveneşti, deoarece RM a fost considerată că promovează politici antiruseşti. Anume la acest capitol ne vom opri mai detaliat, ca să depistăm care anume acţiuni au fost calificate de către Dumă drept anti-ruseşti.

Pentru a analiza din punct de vedere politic, trebuie să ne întoarcem la anul 2001, odată cu venirea la putere a Partidului Comuniştilor (PCRM) în RM. În general, aflarea la putere a PCRM în anii 2001-2009 a reprezentat o

[1] Calculele autorului în baza datelor Biroului Naţional de Statistică cu referire *la exportul Republicii Moldova*.

perioadă de transformare a relaţiilor dintre RM şi Uniunea Europeană, (UE) ceea ce evident nu era pe placul Moscovei. Partidul, care în 2001 a câştigat sub lozincile de intrare a RM în alianţă cu FR şi Belarus, şi a declarării limbii ruse ca a doua limbă de stat, într-atât de deschis şi-a reîntors viziunile în anul 2005, promovând un curs de apropiere de UE, în aşa mod încât programul politicii externe a partidului a devenit practic asemenea celor de opoziţie.

Cauzele acestor schimbări radicale sunt atât obiective, cât şi subiective, primele ne lămuresc logica acţiunilor conducerii PCRM, iar cele subiective ne redau forma în care în perioada 2004-2006 a avut loc schimbarea vectorului extern. Printre factorii obiectivi a fost influenţa de extindere a UE şi a seriilor *Revoluţiilor colorate* pe teritoriul CSI. Factorul subiectiv a fost răcirea relaţiilor moldo-ruse ca rezultat al nesemnării de către conducerea de la Chişinău a Memorandumului Kozak din noiembrie 2003. Răcirea treptată a relaţiilor pe fundalul unor apropieri tot mai intense către UE a şi coincis cu anul 2006 când s-a ajuns la embargo. În anul 2005 RM a ajuns la o treaptă mai înaltă în ceea ce priveşte relaţiile cu UE, şi probabil faptul dat a fost calificat de către Moscova ca o tentativă contra rolului său în această regiune. Este interesant că chiar şi în unele articole ruse, acest embargo, numit ca „gest demonstrativ", nu a fost, într-un final, nici în interesele FR, nici ale RM. Aceasta a favorizat ca, indiferent de evoluţia relaţiilor cu UE, exportul RM să se mărească după 2006, ajungând la volumul din 2005 abia în 2010.

Făcând o analiză atentă a condiţiilor în care au fost impuse sancţiunile analizate din 2006, atât şi cele mai noi, se poate observa că lângă fiecare se află un caracter politic. Aceste sancţiuni nu duc la altceva decât la tensionarea relaţiilor dintre cele două state, şi cel mai grav - la producerea de pierderi în rândul exportatorilor locali ai RM. Odată cu destrămarea URSS-ului, FR a ajuns mai departe de Europa, ceea ce a cauzat slăbirea unei influenţe directe asupra statelor care pe parcurs de aproximativ un secol erau în viziunea directă a Moscovei. La începutul sec. XXI, când expansiunea directă, armată va fi practic imediat condamnată de către comunitatea atât europeană cât şi cea de mondială, FR nu-i rămâne altă cale decât impunerea unei influenţe şi dependenţe de natură economică asupra unor state, printre care şi RM. Practic, regiunea transnistreană este în acest fel un forpost rus în regiunea Europei de Sud-Est. Folosirea constrângerilor economice a fost şi va fi un instrument care v-a fi pus în aplicare Moldovei dacă aceasta va încerca să promoveze politici care vor afecta influenţa rusă în teritoriul respectiv. Este greu să presupunem oarecare tendinţe ale relaţiilor moldo-ruse. Paradoxal, dar RM nu are un plan de acţiuni bine definit, pus la punct în problema cum ar trebui să fie aceste relaţii cu un partener economic strategic, ce paşi ar trebui de urmat pentru a dezgheţa dialogul moldo-rus.

Bibliografie:

Кирилов, В.Б., Путинцев, И.С. *Отношения Молдавии и ЕС в 1998-2012 гг.* https://mgimo.ru/files/234685/inern_kirillov.pdf Accesat: 08.02.2018.

Popa, A. *Moldova şi Rusia: între relaţii comerciale şi dependenţă economică*, Chişinău 2015.

Biroul naţional de Statistică cu privire la *Exportul Republicii Moldova structurat pe trimestre şi principalele ţări-partenere (2005-2017).*

Recomandat
Anatol PETRENCU, dr. hab., prof. univ.

MULTIDIMENSIONALITATEA FIINŢEI UMANE

Felicia NEGRU

„Uneori învăţăm mai mult din căutarea răspunsului la întrebare, chiar dacă nu-l găsim, decât din răspunsul în sine” – zice Lloyd Alexander. Deci, aceasta este ceea ce sperăm să obţinem personal din acest exerciţiu efectuat – o viziune mai clară cu privire la Om. Totodată, prin această comunicare intenţionăm să demonstrăm multidimensionalitatea fiinţei umane şi incapacitatea de-a o înţelege pe deplin. Căci se vorbeşte de la Socrate încoace despre om – în diferite limbaje şi pe diferite căi, însă omul rămâne oricum un teritoriu puţin explorat, care treptat şi-ar tot lărgi hotarele. Respectiv, în lucrarea noastră vom vorbi despre om. Însă această concretizare nu este suficientă. La ce ne referim când zicem *Om*?! La creier? La esenţa fiinţei umane? La conştiinţă? La Eu, poate?! ... Şi acestea sunt concepte distincte, sunt fiecare puncte de pornire pentru diferite ştiinţe. Totodată, de ce este atât de important să cercetăm fiinţa umană şi nu altceva într-o lume atât de complexă, atât de variată?! De ce anume omul merită să fie cercetat?! Presupunem pentru că Omul şi Lumea sunt interconectaţi. Aş spune chiar mai mult – Lumea Exterioară există datorită Nouă (cu toate că precar înţelegem acest termen). Asta nu înseamnă că odată cu moartea noastră o să dispară şi lumea exterioară, însă odată cu moartea noastră lumea exterioară o să dispară pentru noi. Bănuim, aproximativ la acelaşi lucru se referă şi Dilthey când zice: „Nici Socrate, analizându-se pe sine, nu şi-a dat seama că lumea exterioară este un fenomen al conştiinţei de sine, că în însăşi această conştiinţă ne este dată o fiinţă, o realitate, a cărei cunoaştere ne dezvăluie mai întâi realitatea incontestabilă”. E vorba de un anthropocentrism ?! Nu neapărat.

Propunem o altă abordare - *să începem să cunoaştem Lumea pornind de la noi* (cu toate că această "metodă" propusă ridică mai multe întrebări asupra cărora nu am cercetat, spre ex. „Este posibil să vorbim despre om fără a include şi a face referinţă la lucruri exterioare?"). Dar, după cum spune şi Nietzsche: „Noi, cei care căutăm cunoaşterea, nu ne cunoaştem pe noi înşine, şi aceasta dintr-o pricină bine întemeiată. Nu ne-am căutat niciodată – cum s-ar putea să ne găsim într-o bună zi?". Sociologie, psihologie, filosofie, neuroştiinţă, biologie, anatomie – atâtea metode, direcţii pentru a studia omul. Totuşi, la ce bun să ştim cine sau ce este omul?! – plus la toate**:** 1) Cu ce ar trebui să începem o cercetare asupra omului? şi 2) Ce metode să utilizam, când omul este şi Subiect şi Obiect al cercetării?! Fiecare domeniu, ştiinţă, disciplină şi-a ales o zonă, un punct, o direcţie, o dimensiune, un aspect al omului – şi îl cercetează în măsura posibilităţilor. Noi vom vorbi despre acest HOMO-SAPIENS din trei perspective, pe care le considerăm importante, a Neuroştiinţei, Psihologiei şi Filosofiei. Nu o să vorbim despre ce spun acestea trei în general, cu privire la om, ci vrem să demonstrăm că nici o disciplină, ştiinţă nu poate cuprinde toate aspectele fiinţei umane şi nu poate să spună totul cu privire la ea.

Totuşi, neuroştiinţa nu este capabilă să explice totul cu privire la om – de exemplu – trăirile noastre subiective, afectele, pasiunile, conştiinţa... însa de acestea se ocupă altă ştiinţă, psihologia. Psihologia este studiul funcţiilor şi proceselor mentale, a experienţelor interioare şi subiective – precum gândurile, emoţiile, conştiinţa, motivarea, percepţia altora şi personalitatea. Aceasta cercetează totalitatea fenomenelor psihice caracteristice unui individ.

Totodată, aici am putea să mai menţionăm şi doi filosofi care s-au preocupat de determinarea Eu-lui – Ernst Mach şi David Hume. Primul spune: „Eu-l nu este o unitate bine determinată, strict delimitată, care nu se modifică". Iar Hume:"Eu-l este un "mănunchi de senzaţii", o iluzie, ce-i drept, dar o iluzie necesară, care îi oferă omului senzaţia plăcută că deţine un supervizor în creier". Dar, este capabilă psihologia să vorbească despre esenţa, natura şi existenţa fiinţei umane?! În mare parte, de aceste lucruri se ocupă filosofia.

În concluzie, omul este o fiinţă multidimensională, este foarte complexă şi poate cea mai grea de înţeles, încât este nevoie să inventam permanent noi metode, noi căi pentru a ne cerceta pe noi înşine. Aşadar, noi ca fiinţe umane – creăm noi căi, metode de cercetare a propriului nostru organism. Şi totodată – fiinţa umană este atât de Limitată – încât nu are acces direct la ea însăşi, la esenţă, la creier, la acest Eu. Însa, bănuiesc, ca să înţelegem cu adevărat omul, trebuie să vorbim despre toate aspectele, dimensiunile,

elementele sale... *noi*, însă nici măcar nu ştim să le numim pe toate, nu tocmai să le cercetăm!

Bibliografie:

Precht, R.D. *Cine sunt eu? O călătorie prin mintea ta*. Bucureşti, 2012.
Zabulică, A. *Temporalitatea în discursul fenomenologic al lui Martin Heidegger*. Iaşi, 2002.
Ribot, T. *Patologia personalităţii*. Bucureşti, 1996.
Cassirer, E. *Eseu despre om. O introducere în filosofia culturii umane*, Bucureşti, 1994.
Berns, G. *Iconoclastul*. Bucureşti, 2010.

Recomandat
Alexandru LUPUŞOR, lect. univ.

ASPECTE FILOSOFICE ALE SEMIOTICII GESTUALE

Natalia CIVARIUC

Limbaj non-verbal sau limbaj corporal. Ideea de limbaj corporal beneficiază de prezumţia că totul e semn sau poate fi semn în această lume (pansemie), dar interpretarea acestor semne trebuie să fie atentă la prezumţia că semnele pot avea mai multe semnificaţii (polisemie).

Din această perspectivă, corpul apare ca fiind locul şi instrumentul numeroaselor sisteme de semnificare: intonaţiile expresive şi semnificante ale vocii, semne gestuale, mimică, atitudini corporale şi comportamentale, semne cosmetice, vestimentare, ale condiţiei sociale, ale regulilor instituţionale, de politeţe, ale etichetei şi atitudinilor, de exprimare a sentimentelor, legate de roluri şi poziţii sociale, semne ale artelor. Suntem obişnuiţi să luăm în considerare limbajul corporal, mai ales ca limbaj non-verbal, adică în calitatea de limbaj care, deşi nu este verbal, însoţeşte limbajul verbal sporindu-i comunicabilitatea. În numeroase cazuri însă, gesturile, mimica sau pantomima se pot substitui totalmente enunţării verbale: spre exemplu „da" şi „nu", care pot fi înlocuite de mişcări ale capului. În alte cazuri gestualitatea involuntară – scoaterea cheii în faţa unei case străine, gest pe care îl invocă Freud – devine limbajul prin excelenţă al inconştientului.

Corpul poate produce chiar semne mai „naturale", genuine: reacţiile fiziologice la întrebările verbale ale anchetatorului pe care le detectează poligraful (detectorul de minciuni) sau „discursul" bolii, prin care comunică

cu medicul altfel decât inconştientul cu psihiatrul – Ambroise Paré vorbeşte despre diferitele tipuri de sudori, după caracteristici şi locuri, iniţiind semiologia medicală. El produce şi utilizează chiar semnele unor mesaje chimice, feromonii, de unde o posibilă semiotică a parfumurilor.

De aceea preferăm să vorbim în paralel cu *limbajul verbal*, care este modul de exprimare prin excelenţă al conştiinţei, de un limbaj care emană esenţialmente de la corp, de un limbaj corporal. Totuşi, corpul nu este un semn cu semnificaţie precisă, cum este cuvântul, sau o aglomeraţie sintactică de semne, cum sunt mesajele verbale, ci este mai degrabă traversat de ceea ce s-ar putea numi *intenţii semnificante*. Limbajul corporal seamănă cu „comunicarea" a două animale: pisica şi câinele, ca şi corpul, se exprimă mai degrabă decât comunică, adică schiţează comportamente care manifestă intenţii sau emoţii. Dar gesturile nu sunt, ca atitudinile, numai comportamente încă mai estompate: ele nu numai că sunt neduse până la capăt, ci sunt mai degrabă destinate să semnifice decât să efectueze – cum este cazul comportamentelor – sau să ameninţe cu efectuarea – cum este cazul posturilor.

Şi nu numai atât: fiind doar semne ale unor intenţii sau atitudini mentale, de regulă, inhibate sau cenzurate, ele pot semnifica ceva ce rămâne cel mai adesea ascuns şi pentru cel care le face. Prin urmare, ca şi comunicarea, limbajul corporal se referă la expresii faciale, mişcarea ochilor, aparenţa fizică, mişcări şi gesturi corporale, mesaje tactile, caracteristicile vocale, condiţionate de utilizarea timpului, dinamica spaţială şi implicaţiile diferenţelor de gen şi de vârstă, de etnie şi de statut social care intervin în toate aceste domenii.

Această denumire implică interpretarea gesturilor, mimicii, posturii, comportamentului şi descoperirea semnificaţiilor şi sensurilor care fac din toate aceste semne un limbaj, fie că ele însoţesc şi susţin limbajul verbal, fie că îl contestă sau contrazic în semnificaţiile enunţate, fie că sunt pur şi simplu autonome. În *comunicarea nonverbală* se folosesc seturi de semne, coduri, care prin combinare dau o anumită structură. De fapt, aceste semnale sunt stimuli senzoriali care impresionează simţurile omului: văz, auz, pipăit, miros.

Pe baza tipului semnelor şi a canalelor de transmitere a lor s-au produs multiple clasificări ale comportamentelor nonverbale şi ale comunicării nonverbale. În limbajul corporal, avem de a face cu indici, simboluri şi semne corporale. Gesturile, care sunt pur umane, sunt, de fapt, intermediari care permit trecerea de la natură la cultură, adică de la corp şi comportament, la semne şi semnificaţii cu valabilitate colectivă.

Confruntaţi cu polisemia limbajului corporal, cauzată de multitudinea de sisteme semnificante participante şi de gradaţia intenţionalităţii conştiente

care le plasează într-un evantai larg între comunicare şi semnificare, trebuie să recurgem în interpretare nu numai la semiotică, ci şi la hermeneutică. Regulile hermeneutice generale trebuie să fie prealabile formulării regulilor specifice interpretării limbajului corporal: înţelegerea lui se bazează pe mişcarea de la parte la întreg, el trebuie raportat la context, iar gesturile trebuie privite ca răspunzând la o întrebare.

Recomandat
Eugenia BOGATU, dr., conf. univ.

MAREA PROMISIUNE DE PROGRES NELIMITAT

Cristina IOSIF

În zilele noastre, nu e un secret că noi am devenit mici zei pe pământ, ştiinţa ne-a făcut atotştiutori iar tehnica ne-a făcut atotputernici. Viaţa contemporană a creat posibilitatea experimentării unui nou sentiment de libertate – am devenit stăpânii propriilor vieţi obţinând o victorie totală asupra imanenţei lucrurilor. Dând la o parte cortina scenei epocii capitaliste, vom revela cealaltă parte a dimensiunii Omului ca Zeu. Descoperim că industrializarea forţată a lumii şi textele pe care le receptăm prin intermediul ecranelor atotştiutoare se ascunde o robie a conştiinţei omului de către om. Această auto-înrobire a omului de către om este poate că printre primele după importanţa cercetării, mai ales că trezeşte o repulsie către sistem, tehnică şi tot ce ţine de încercarea de a ordona realitatea exterioară.

Conform studiilor realizate de Erich Fromm, condiţia omului este încadrată într-o realitate închisă în propriile satisfaceri nelimitate a dorinţelor ce îi sunt generate fără voinţa sa. O altă parte a realităţii reprezintă tehnica, aceasta din cauza iraţionalităţii utilizării individului a creat probleme ecologice, iar decalajul dintre ţările bogate şi cele sărace continuă să crească.

Sistemul capitalist cere de la individ să accepte o etică obsesivă a muncii, să fie lacom, egoist, să crească pe linia de carieră, fără ceremonii faţă de concurentul de lângă el, dar să rămână în permanenţă acea persoană drăguţă şi zâmbitoare. Pe de altă parte, capitalismul cere de la individ să fie petrecăreţ noaptea. Un ideal al lenevirii totale, o fericire, un hedonism care şi-a schimbat forma faţă de cea a anticilor. Hedonismul reprezintă o ciudată contradicţie cu idealul muncii disciplinate. Această contradicţie creează condiţia pentru ca omul să devină anxios, debusolat, izolat şi invidios.

Individul suferă din cauza dorinţelor nelimitate. Acum e important să facem o analiză a dorinţelor, vom reveni din nou la gânditorul Erich Fromm care divizează dorinţele în obiective şi subiective, cele din urmă fiind pe lângă faptul că sunt generate de corporaţii prin intermediul publicităţii, ele mereu generează noi dorinţe la nesfârşit creând un cerc vicios din care individul deseori se află prin toată viaţa. Dorinţele obiective sunt acele dorinţe care pe lângă faptul că pot fi ridicate la un nivel colectiv, sunt de ordin biologic, strict necesar, care poate fi chiar cultivat şi educat în individ să fie mulţumit cu strictul necesar.

Etica este un domeniu foarte general care circulă de la individ până la cele mai mari companii sau specializări. Erich Fromm denunţă că existenţa factuală a unei dorinţe constituie o normă etică. Această afirmaţie a gânditorului deschide noi abordări şi interpretări a dorinţelor. Conform adevărului din budismul zen, izvorul suferinţei este dorinţa. Erich Fromm atrage atenţia la faptul că Evul Mediu a reuşit prin faptul că oamenii nu au făcut greşeala capitalismului secolului XX de a debarasa comportamentul consumerist de etică. Oamenii contemporani vorbesc că e post, dar nu postesc, uită că lucrurile materiale nu îi definesc, că maşina luxoasă nu îi va schimba creierii. Lumea contemporană nu gândeşte că plăcerea ca satisfacere a unei dorinţe nu poate fi scopul vieţii, deoarece o astfel de plăcere este urmată în mod necesar de neplăcere, în aşa fel umanitatea e departe de scopul ei real – de menţinere a speciei şi de păstrare a habitatului natural.

Schimbarea paradigmei poate fi interpretată din diferite perspective, cert este că ceva s-a schimbat. În cazul cercetării pe care o realizăm schimbarea paradigmei este legată de sistem. Lozinca Ce este bun pentru om – s-a schimbat în ceea ce este bun pentru sistem! Umanitatea a rămas în urma creaţiei sale. Trăsăturile generate de sistemul nostru socioeconomic sunt patogene şi sfârşesc prin a crea o persoană bolnavă, prin urmare şi o societate bolnavă. Liderii lumii uită de pragmatism, ei rămân la etapa creării conferinţelor internaţionale şi la discuţii şi polemici aprinse asupra situaţiei dezastruoase, dar uită să treacă la etapa practicii care abia se formează şi are nevoie de sprijinul acestor lideri mondiali.

Drept alternativă la situaţia catastrofală a economicului şi a ecologicului ar reprezenta anumite schimbări fundamentale de valori şi atitudini umane, orientarea caracterului uman, cum ar fi apariţia unei noi etici şi unei noi atitudini faţă de natură. Erich Fromm revelează că pentru prima dată în istorie supravieţuirea fizică a rasei umane depinde de schimbarea radicală a sufletului său. Această transformare a sufletului, care este atât de mult dezvăluită pe paginile marilor gânditori istorici, este posibilă, după Erich Fromm, doar în măsura în care au loc prefaceri economice şi sociale drastice.

Cele patru etape ale lui Fromm în privinţa dezvoltării sociale, mai ales a caracterului uman sunt următoarele: suferim şi suntem conştienţi de acest lucru, recunoaştem originea nefericirii noastre, ne dăm seama că există o modalitate prin care putem pune capăt acestei nefericiri şi acceptăm faptul că pentru a depăşi starea de nefericire, trebuie să urmăm anumite reguli de viaţă şi să ne schimbăm felul actual de a trăi. Pe paginile lui Erich Fromm se observă tangenţe cu budismul, care este considerat unul dintre cele mai paşnice religii. Bineînţeles că aceste etape ale lui Fromm cer continuitate şi o desfăşurare a ideilor, dar pragmatismul acestora persistă, fără îndoială. Spre final am dori să facem un apel către umanitate – consumaţi cu modestie!

Recomandat
Eudochia SAHARNEANU, dr. hab., prof. univ.

CUPRINS

ARGUMENTUM (decanul Facultăţii de Istorie şi Filosofie, conf. univ., dr. Sergiu Matveev) 3

Mihaela GÎRLEA, SCLAVIA EGIPTEANĂ ÎN EPOCA REGATULUI MIJLOCIU 4

Sergiu SERBINOV, MĂRTURII PRIVIND PRELUCRAREA METALELOR LA TRACO-GEŢII DIN SPAŢIUL PRUTO-NISTREAN 6

Irina BRICEAG, CONCEPŢII PRIVIND RITUL INCINERAŢIEI ÎN PRACTICILE FUNERARE 8

Maria PORCESCU, PUBLIUS CORNELIUS SCIPIO AFRICANUS 10

Natalia ZAPOROJAN, FLAVIUS AETIUS – ULTIMUL DINTRE ROMANI 11

Mariana GHEORGHIŢA, MIHAIL CIACHIR – UN APOSTOL AL GĂGĂUZILOR 13

Alexandru RUSNAC, ROLUL GOLDEI MEIR ÎN CONSOLIDAREA ISRAELULUI 16

Mihaela MELNIC, ÎNZESTRAT CU HARUL DIVINITAŢII: IEROMONAHUL INOCHENTIE – EXPONENT AL REZISTENŢEI ANTIŢARISTE ÎN DOMENIUL POLITICII RELIGIOASE 18

Iulian CRIMINCEANU, VLADIMIR CRISTI – DIRECTOR ŞI MINISTRU DE INTERNE AL BASARABIEI (1917-1918) 20

Sergiu SERBINOV, VASILE PÂRVAN – PĂRINTELE ARHEOLOGIEI ROMÂNEŞTI 22

Cătălina PLINSCHI, ANATOL AMBROZ – DE LA PASIUNE LA ŞTIINŢĂ 25

Mariana DAVID, INDIRA GANDHI – FEMEIA MILENIULUI 28

Irina BRICEAG, TUDOR ARNĂUT – VIAŢA ŞI ACTIVITATEA 30

Crina HAREA, IMAGINEA CAVALERULUI MEDIEVAL ÎN LITERATURA EPICĂ OCCIDENTALĂ 32

Daniel SPÎNU, CONCEPŢIILE DE REFORMARE A BISERICII EXPUSE DE MARTIN LUTHER ÎN *CELE 95 DE TEZE* 35

Victor BURDUH, COLONIZAREA BASARABIEI CU COLONIŞTI GERMANI ÎN SECOLUL AL XIX-LEA 37

Tatiana TANAS, NEGUSTORUL GREC PANTELIMON SINADINO: REPREZENTANT AL ELITEI BURGHEZE DIN BASARABIA 39

Adriana BUTNARU, MENTALITATEA ŢĂRANULUI BASARABEAN REFLECTATĂ ÎN CONFLICTUL DINTRE FAMILIA DE BOIERI

IORDACHE ŞI SANDULACHE TOMULEŢ ŞI LOCUITORII TÂRGULUI LĂPUŞNA (primele decenii ale secolului al XIX-lea) 42
Mihail BULMAGA, ARHIEPISCOPUL BASARABIEI ANASTASIE (GRIBANOVSCHI) (1873-1965) 44
Viorica OLTEANU, COLONIILE GERMANE ÎN SUDUL BASARABIEI (1880-1940). JUDEŢUL CAHUL 46
Cătălina-Maria BEBEA, ÎNVĂŢĂMÂNTUL PROFESIONAL DIN BASARABIA INTERBELICĂ. CAZUL ŞCOLII DE MESERII DIN S. TODIREŞTI, JUD. TIGHINA 49
David BORCHIN, PROBLEMATICA HOLOCAUSTULUI ÎN TRANSNISTRIA (1941-1944) 51
Cătălina-Maria BEBEA, ARTIOM LAZAREV ŞI ROLUL SĂU ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂŢĂMÂNT DIN R.S.S. MOLDOVENEASCĂ 53
Liviu ROTARU, EMBARGOURILE FEDERAŢIEI RUSE CA INSTRUMENT DE PRESIUNE ASUPRA POLITICII REPUBLICII MOLDOVA (Cazul embargoului asupra vinurilor moldoveneşti din anul 2006) 55
Felicia NEGRU, MULTIDIMENSIONALITATEA FIINŢEI UMANE 58
Natalia CIVARIUC, ASPECTE FILOSOFICE ALE SEMIOTICII GESTUALE 60
Cristina IOSIF, MAREA PROMISIUNE DE PROGRES NELIMITAT 62

BREVIARIVM

LUCRĂRILE STUDENŢILOR
FACULTĂŢII DE ISTORIE ŞI FILOSOFIE

Nr. 3

Bun de tipar 5.11.2018. Format 60x84 1/16
Coli de tipar 6,25
Comanda ___
Tiraj 50 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chişinău, MD 2011